

Indenrigs- og
Sundhedsministeriet

Folketingets Udvalg til Valgs Prøvelse

Dato: **26 SEP. 2007**

Kontor: Komm.jur.

J.nr.: 2007-4000-23

Sagsbeh.: NNM

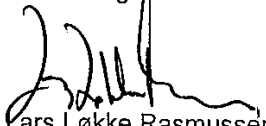

Vedlagt fremsendes til orientering den af indenrigs- og sundhedsministeren underskrevne vejledning om afholdelse af folketingsvalg.

Vejledningen indeholder en gengivelse af reglerne i folketingsvalgloven og de bekendtgørelser og cirkulærer, der er udstedt i medfør heraf, samt en gengivelse af Indenrigs- og Sundhedsministeriets forståelse af disse regler og af almindelige retsgrundsætninger, i det omfang dette er relevant for de opgaver, som kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og statsforvaltninger skal varetage ved afholdelsen af folketingsvalg.

Vejledningen erstatter vejledning nr. 89 af 14. oktober 2004 om afholdelse af folketingsvalg. I forhold til denne vejledning er den nye vejledning blevet ajourført som følge af de lovændringer og nye eller ændrede retsfor skrifter, som er gennemført henholdsvis udstedt siden udstedelsen af 2004-vejledningen.

Den nye vejledning indeholder endvidere de ændringer, som erfaringerne fra folketingsvalget den 5. februar 2005 har givet anledning til.

Med venlig hilsen

Lars Løkke Rasmussen /
Inger Mogensén

Vejledning nr. 0 t

t af 26. september 2007

VEJLEDNING
OM
AFHOLDELSE AF FOLKETINGSVALG
(Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og statsforvaltninger)

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
1. Indledning	6
2. Oversigt over opgavefordelingen ved folketingsvalg.....	6
2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver.....	6
2.2. Valgbestyrelsens opgaver.....	7
2.3. Statsforvaltningens opgaver	7
3. Oversigt over tidsfristerne ved folketingsvalg	7
4. Valgret, valglistes og valgkort.....	4
4.1. Valgret.....	4
4.2. Generelt om optagelse på valglisten.....	10
4.2.1. Automatisk optagelse på valglisten	10
4.2.2. Optagelse på valglisten efter anmodning	11
4.3. Indberetninger af ændringer vedrørende afstemningsområder og afstemningssteder	12
4.4. Maskinel udarbejdelse af valglistes	12
4.4.1. 15.-dagsvalglisten.....	12
4.4.2. Udlandstilflyttervalglisten	12
4.4.3. Udlandsdanskervalglisten.....	13
4.5. Manuel rettelse af valglisten på grund af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR	13
4.6. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt.....	14
4.6.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland.....	14
4.6.2. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2.....	14
4.6.3. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret, eller som får ophævet deres værgemål med fratagelse af den retlige handleevne senere end 7 dage før valgdagen	15
4.7. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt, herunder af visse vælgere, der er tilflyttet fra Færøerne eller Grønland	15
4.8. Særligt om flytning mellem kommuner eller inden for en kommune senere end 15 dage før valgdagen	16
4.9. Særligt om tilflytning fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen.....	16
4.10. Udsendelse af valgkort	16
4.11. Indsigelser vedrørende valgkort og valglistes	17
4.12. Elektronisk valgliste	18
5. Valg m.v. af valgbestyrerles, valgstyreres og tilforordnede vælgere.....	19
5.1. Valgbestyrerles	19
5.2. Valgstyreres	19
5.3. Tilforordnede vælgere	20
5.4. Diæter	21
6. Kandidater til valget, stemmesedler og opslag m.v.	21
6.1. Anmeldelsesmyndighed og frister	21
6.2. Kandidatanmeldelser	22
6.3. Kandidaternes navne på stemmesedlerne	23

6.4.	Anmeldelsesmyndighedens undersøgelse af kandidatanmeldelserne	24
6.5.	Partiernes godkendelse af kandidaterne	25
6.6.	Partiernes anmeldelser af nominering og partiliste	26
6.7.	Realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform.....	27
6.8.	Fortegnelser over de opstillede kandidater	29
6.9.	Stemmesedler og opslag	29
6.9.1.	Stemmesedler	29
6.9.2.	Opslag	30
6.9.3.	Fejl i stemmesedler og opslag	30
6.9.4.	Afdøde kandidater	30
6.10.	Partiernes plakatsætning ved offentlig gade eller vej m.v.....	30
7.	Afstemning på valgdagen	31
7.1.	Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen	31
7.2.	Den almindelig fremgangsmåde ved stemmeafgivningen	32
7.3.	Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen	32
7.4.	Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne.....	33
7.5.	Valgagitation ikke tilladt i stemmelokalerne.....	33
7.6.	Indsamlinger på afstemningsstederne.....	34
7.7.	Andre afstemninger samtidig med valg.....	34
7.8.	Exit polls.....	34
7.9.	Pressens adgang til stemmelokalerne	35
8.	Brevstemmeafgivning	35
8.1.	De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet.....	35
8.2.	Særlig om brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentrene.....	36
8.3.	Særlig om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse	38
8.4.	Særligt om brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgernes hjem.....	38
8.4.1.	Betingelserne for brevstemmeafgivning.....	38
8.4.2.	Udpegning af stemmemodtagere	39
8.4.3.	Gennemførelse af brevstemmeafgivning	40
8.5.	Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø	40
8.6.	Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg	40
8.6.1.	Brevstemmesedler og -modtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet	40
8.6.2.	Brevstemmesteder og -modtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg.....	41
8.6.3.	Tidsrum for brevstemmeafgivning	41
8.6.4.	Brevstemmematerialet	41
8.6.5.	Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning	41
8.7.	Modtagelse og kontrol af brevstemmer	42
8.7.1.	Kommunalbestyrelsens modtagelse og kontrol og registrering af brevstemmer m.v.	42
8.7.2.	Elektronisk brevstemmeprotokol.....	43
8.7.3.	Valgstyrernes kontrol og gennemgang af de modtagne brevstemmer	43
9.	Opgørelse af afstemningen i opstillingskredsen.....	46
9.1.	Kandidaternes deltagelse i stemmeoptællingen.....	46
9.2.	Stemmeoptælling på afstemningsstedet	46
9.3.	Bedømmelse af stemmesedler	47

9.3.1	Bedeømmelse af stemmesedler afgivet på afstemningsstedet.....	47
9.3.2.	Bedømmelse af brevstemmesedler.....	48
9.3.3	Registrering af ugyldige stemmesedler, herunder brevstemmesedler.....	50
9.4.	Valgstyrernes afstemningsbog.....	50
9.5.	Indberetning til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.....	51
9.6.	Fintælling i opstillingskredsen.....	51
9.7.	Valgbestyrelsens valgbog.....	52
9.8.	Indsendelse af attesteret valgbogskopi til Indenrigs- og Sundhedsministeriet...	52
9.9.	Berigtigelse af eventuelle fejl og mangler i valgbogen m.v.....	52
10.	Opbevaring og kassation af valgmateriale.....	53
11.	Afholdelse af udgifterne ved valget.....	53
12.	Formularer mv. til brug ved valget.....	53
13.	Bortfald af tidligere udsendt vejledning om afholdelse af Folketingsvalg ..	54
Bilag		
Bilag 1	Oversigt over bekendtgørelser, cirkulærer og vejledninger om folketingsvalg .	55
Bilag 2	Oversigt over ændringer af reglerne om folketingsvalg.....	56
Bilag 3	Bekendtgørelse om stemmesedler til brug ved folketingsvalg.....	60
Bilag 4	Udsnit af stemmeseddel og bemærkninger hertil.....	62
Bilag 5	Cirkulære om brevstemmeprotokollers indhold og udformning.....	64
Bilag 6	Bekendtgørelse om bedømmelse af stemmesedler afgivet til folketingsvalg	66

Vejledning nr. 0 t

t af 26. september 2007

Vejledning om afholdelse af folketingsvalg

(Til alle kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og statsforvaltninger)

1. Indledning

Folketingsvalg afholdes efter reglerne i lov om valg til Folketinget, jf. lovbekendtgørelse nr. 1292 af 8. december 2006, samt de bekendtgørelser og cirkulærer, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har udstedt i henhold til loven, jf. oversigten i *bilag 1*.

Siden folketingsvalget den 8. februar 2005 er der gennemført forskellige ændringer af reglerne om folketingsvalg, jf. oversigten i *bilag 2*. De vigtigste lovændringer vedrører adgang til benyttelse af elektroniske valglister og elektroniske brevstemmeprotokoller, opgørelsen af personlige stemmer for hvert afstemningsområde, elektronisk indsendelse af valgbøger til Indenrigs- og Sundhedsministeriet (lov nr. 294 af 27. april 2005), ny valgkredsinddeling og indførelse af d'Hondts metode ved fordeling af kredsmandaterne m.v. (lov nr. 536 af 8. juni 2006).

I denne vejledning redegøres for de opgaver, der i henhold til lovgivningen påhviler henholdsvis kommunalbestyrelser, valgbestyrelser og statsforvaltninger i forbindelse med forberedelse og afholdelse af folketingsvalg.

Inden de enkelte folketingsvalg vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet desuden udsende meddelelser, som vil gøre rede for de særlige forhold, der vedrører det pågældende valg.

2. Oversigt over opgavefordelingen ved folketingsvalg

Dette afsnit indeholder en oversigt over de opgaver, som henholdsvis kommunalbestyrelserne, valgbestyrelserne og statsforvaltningerne tager sig af i forbindelse med folketingsvalg. Forman-

den for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune tager sig af statsforvaltningsopgaverne for opstillingskredsene i Bornholms Storkreds. Det nærmere indhold af de enkelte opgaver er beskrevet i de følgende afsnit i vejledningen.

2.1. Kommunalbestyrelsens opgaver

Ved folketingsvalg tager kommunalbestyrelsen sig af følgende opgaver:

- 1) Udarbejder valglister og udsender valgkort, jf. afsnit 4.
- 2) Vælger medlemmer til opstillingskredsens valgbestyrelse, jf. afsnit 5.
- 3) Vælger valgstyrere til at stå for afstemningen og den efterfølgende stemmeoptælling på de enkelte afstemningssteder, jf. afsnit 5.
- 4) Vælger tilforordnede vælgere dels til at hjælpe valgstyrerne, dels til at være stemmemodtagere ved afgivningen af brevstemmer på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem, jf. afsnit 5.
- 5) Tilrettelægger afgivningen af brevstemmer på folkeregistrene, på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem og udpeger stemmemodtagere på mindre øer, jf. afsnit 8.
- 6) Forbereder afstemningen på valgdagen (bortset fra fremstilling af stemmesedler og opslag), jf. afsnit 7.
- 7) Sørger for, at valgmaterialet er til stede ved fintællingen, jf. afsnit 9.
- 8) Opbevarer valgmaterialet og tilintetgør nærmere angivne dele af dette, når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, jf. afsnit 10 (gælder kun de kommu-

ner, hvis borgmester er formand for valgbestyrelsen).

2.2 Valgbestyrelsens opgaver

Ved folketingsvalg tager valgbestyrelsen i opstillingskredsen sig af følgende opgaver:

- 1) Får fremstillet stemmesedler og opslag og sørger for, at dette materiale bliver afleveret til kommunalbestyrelsen i de enkelte kommuner i opstillingskredsen, jf. afsnit 6.
- 2) Modtager indberetninger på valgaftenen fra de enkelte afstemningssteder i opstillingskredsen om resultatet af stemmeafgivningen. Indberetter resultatet af stemmeafgivningen for opstillingskredsen som helhed til Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. afsnit 9.
- 3) Foretager fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgboek og sender senest dagen efter valgdagen en attesteret kopi m.v. til Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. afsnit 9.

2.3. Statsforvaltningens opgaver

Ved folketingsvalg tager statsforvaltningen sig af følgende opgaver:

- 1) Modtager og godkender kandidatanmeldelser for opstillingskredsene i vedkommende storkreds, jf. afsnit 6.
- 2) Modtager meddelelser fra partierne om godkendte kandidater og anmeldelser om nominering af kandidater i de enkelte opstillingskredse samt anmeldelser om partiliste for alle et partis kandidater i storkredsen, jf. afsnit 6.
- 3) Udarbejder og sender fortegnelser over de opstillede kandidater i storkredsen til valgbestyrelserne og kommunalbestyrelserne i storkredsen samt til Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. afsnit 6.

Formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune tager sig af de nævnte statsforvaltningsopgaver for opstillingskredsene i Bornholms Storkreds.

Statsforvaltningerne og valgbestyrelsesformanden i Bornholms Kommune kaldes under ét for anmeldelsesmyndigheden, jf. afsnit 6.

3. Oversigt over tidsfristerne ved folketingsvalg

Forberedelsen, gennemførelsen og opgørelsen

af folketingsvalg skal ske inden for de tidsfrister, der er fastsat i eller i henhold til folketingsvalgloven. I det følgende gives en oversigt over disse tidsfrister, idet bemærkes, at folketingsvalg sædvanligvis udskrives med et varsel på 3 - 4 uger.

Valgets udskrivelse

Kommunalbestyrelsen vælger medlemmer til valgbestyrelsen samt valgstyrere og tilforordnede vælgere, hvis dette ikke allerede er sket.

Kommunalbestyrelsen indrykker annoncer i de stedlige dagblade eller lokalaviser om brevstemmeafgivningen, herunder muligheden for at brevstemme i vælgerens hjem.

Kommunalbestyrelsen eftersender brevstemmer fra vælgere, der har brevstemt før udskrivelse af valget (f.eks. på danske skibe i udenrigsfart), men som siden er flyttet til en anden kommune, til den nye bopælskommune.

Vælgere kan, når valget er udskrevet, ansøge folkeregisteret om at brevstemme i hjemmet, dog tidligst 4 uger før valgdagen.

Anmeldelse af kandidater, meddelelse om godkendte kandidater, anmeldelse af nominering af kandidater og anmeldelse af partiliste kan tidligst indleveres til anmeldelsesmyndigheden, når valget er udskrevet.

3 uger før valgdagen

I Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område, kan man begynde at brevstemme. På folkeregistrene skal man kunne brevstemme fra denne dag.

18 dage før valgdagen

Skæringsdato for optagelse af tilflyttere fra Færøerne og Grønland på valglisten.

15 dage før valgdagen

- 1) - kl. 12. Sidste frist for anmeldelse af nye partier til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.
- 2) Skæringsdato for optagelse af tilflyttere fra en anden kommune på valglisten.
- 3) Skæringsdato for optagelse af personer, der flytter inden for kommunen, på valglisten under den nye bopæl.
- 4) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR (Det Centrale Personregister) af anmeldelser om flytning,

iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, samt erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret til brug for den maskinelle udskrivning af valglisten over de vælgere, der denne dag er bopælsregistreret i CPR med adresse i kommunen (15.-dagsvalglisten).

- 5) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) til CPRs vejregister.
- 6) Sidste frist for kommunalbestyrelsens indberetning af ændringer vedrørende afstemningssteder til kommunens databehandler.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes de skæringsdatoer/sidste frister, der er nævnt under nr. 2-6, frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag.

12 dage før valgdagen

- kl. 18. Sidste frist for at ansøge folkeregistret om at brevstemme i hjemmet.

Hvis 12.-dagen før valgdagen er en lørdag eller søndag, forlænges fristen for at ansøge om at brevstemme i hjemmet til den førstkommande mandag kl. 12.

11 dage før valgdagen

- kl. 12. Sidste frist for at indlevere kandidatansmeldelser til anmeldelsesmyndigheden.

- kl. 12. Sidste frist for at trække en kandidatansmeldelse tilbage over for anmeldelsesmyndigheden.

10 dage før valgdagen

- 1) - kl. 12. Sidste frist for partiernes meddelelse til anmeldelsesmyndigheden om godkendte kandidater og nominering af kandidater samt anmeldelse af partiliste. Anmeldelsesmyndigheden går i gang med at udarbejde en fortegnelse over de kandidater, der er opstillet i storkredsen.
- 2) Indenrigs- og Sundhedsministeriet bekendtgør senest denne dag i landets dagblade dag og tid for afstemningen, og at der vil blive sendt valgkort ud til vælgerne, samt at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med et fejl-

agtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen.

8 dage før valgdagen

- 1) Kommunalbestyrelsen skal have modtaget de maskinelt udskrevne 15.-dagsvalglisten. Kommunalbestyrelsen skal også have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort for vælgere optaget på 15.-dagsvalglisten, hvis det er kommunalbestyrelsen og ikke kommunens databehandler, der skal aflevere valgkortene til postbesørgelse.
- 2) Kommunalbestyrelsen vil senest denne dag fra anmeldelsesmyndigheden have modtaget fortegnelser over de kandidater, der er opstillet i storkredsen. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne fra denne dag kan gøre sig bekendt med fortegnelsen ved brevstemmeafgivning på folkeregistre, i plejehjem og ældreboliger m.v. og i vælgerens hjem.

7 dage før valgdagen

- 1) Maskinelt udskrevne valgkort vedrørende vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste, skal være afleveret til postbesørgelse enten af kommunalbestyrelsen eller af kommunens databehandler.
- 2) Skæringsdato for optagelse af vælgere, der flytter hertil fra udlandet, på valglisten.
- 3) Personer, der har valget til Folketinget uanset udlandsophold, jf. lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, skal optages på valglisten, hvis kommunalbestyrelsen eller Valgretsnettet har truffet afgørelse herom senest denne dag.
- 4) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af anmeldelser om tilflytning fra udlandet, ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, samt erhvervelse af dansk indfødsret til brug for den maskinelle udskrivning af en valgliste over de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, men som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet eller har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret (udlandstilflyttervalglisten).

- 5) Skæringsdato for kommunalbestyrelsens indberetninger til CPR af afgørelser om optagelse på valglisten af personer, der har valget uanset udlandsophold, til brug for den maskinelle udskrivning af en særlig valgliste over disse vælgere (udlandsdanskervalglisten).

Hvis 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, rykkes de skæringsdatoer, der er nævnt under nr. 4 og 5, frem til hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

6 dage før valgdagen

Kommunens databehandler skal aflevere de maskinelt udskrevne valgkort for de vælgere, der er optaget på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, til postbesørgelse.

5 dage før valgdagen

Vælgere skal have modtaget de maskinelt udskrevne valgkort.

Kommunalbestyrelsen skal have modtaget den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste og udlandsdanskervalgliste.

Næstsidste hverdag før valgdagen

Sidste dag for afgivning af brevstemme i Danmark, herunder på danske havanlæg på dansk område. Det gælder også, selv om næstsidste hverdag er en lørdag.

Dagen før valgdagen

Valgstyrene kan begynde undersøgelsen af, om brevstemmer kan komme i betragtning. Undersøgelsen skal være færdig, inden afstemningen begynder på valgdagen.

For at kunne komme i betragtning skal brevstemmer være modtaget af valgstyrene, inden afstemningen begynder.

Valgbestyrelsen skal aflevere stemmesedler og opslag til kommunalbestyrelserne i god tid, inden afstemningen begynder.

Valgdagen

Afstemning kl. 9-20. Stemmeoptælling på afstemningsstederne. Indberetning af resultatet til valgbestyrelsen og til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Dagen efter valgdagen

Kommunalbestyrelsen sørger for, at stemmematerialet er til stede ved fintællingen.

Valgbestyrelsen foretager fintælling for hele opstillingskredsen, udarbejder valgbog og sender samme dag en attesteret kopi af valgbogen m.v. til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Ugedagen efter valgdagen

Sidste frist for at klage over valget. Klager skal stiles til Folketinget og sendes til Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

12 hverdage (inkl. lørdag) efter valgdagen

- kl. 12. Det nyvalgte Folketing træder sammen, hvis kongen (statsministeren) ikke har indkaldt det til møde forinden.

Når Folketinget endeligt har afgjort eventuelle klager over valget, tilintetgøres valglisten og valgkort samt stemmesedler og brevstemmemateriale.

4. Valget, valglisten og valgkort

4.1. Valget

Efter grundlovens § 29 og folketingsvalglovens § 1 har enhver valgret til Folketinget, der

- har dansk indfødsret (statsborgerskab),
- er fyldt 18 år og
- har fast bopæl i riget.

Personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, har dog ikke valgret (tidligere kaldt "umyndiggjorte").

Personer, der er under andre former for værgemål, jf. værgemålslovens §§ 5 og 7, bevarer deres valgret.

Personer, der er ansat i den danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, anses for at have fast bopæl i riget, jf. folketingsvalgloven § 2, stk. 1. Endvidere anses personer, der midlertidigt har taget ophold i udlandet, og som er omfattet af en af de persongrupper, der er opregnet i lovens § 2, stk. 2, for at have fast bopæl i riget.

Personer, der opholder sig i udlandet, anses også for at have fast bopæl i riget, hvis de agter at vende tilbage til riget, inden der er gået 2 år efter udrejsen, jf. lovens § 2, stk. 3.

Det samme gælder under visse betingelser for ægtefæller, registrerede partnere og samlevende

til personer, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, 2 eller 3, jf. lovens § 2, stk. 4.

4.2. Generelt om optagelse på valglisten

For at udøve sin valgret dvs. have ret til at stemme, skal man være optaget på valglisten, jf. lovens § 3.

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en valgliste over kommunens vælgere. Der skal udarbejdes en valgliste for hvert afstemningsområde i kommunen, jf. lovens § 18, stk. 1.

Valglisten består af en 15.-dagsvalgliste, en udlandstilflyttervalgliste og en udlandsdanskervalgliste.

På 15.-dagsvalglisten optages de vælgere, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 2, 1. pkt.

På udlandstilflyttervalglisten optages de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet, og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen, se lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. På udlandstilflyttervalglisten optages også de vælgere, der ikke er optaget på 15. dagslisten, og som senest 7 dage før valgdagen har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret.

På udlandsdanskervalglisten optages de vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, såfremt de har ansøgt om at blive optaget på valglisten, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgretsnavnet har truffet afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt.

4.2.1. Automatisk optagelse på valglisten

Vælgere, der er bopælsregistreret i CPR, dvs. registreret med bopæl, fast opholdssted eller under vejkode større end 9900, optages automatisk, dvs. uden at ansøge herom, på valglisten. De optages på valglisten i den kommune, hvor de er bopælsregistreret i CPR senest 15 dage før valgdagen, eller for så vidt angår vælgere, der flytter hertil fra udlandet, 7 dage før valgdagen. Se lovens § 15 sammenholdt med § 18.

Det gælder også vælgere, der er ansat i den

danske stat og beordret til tjeneste uden for riget, jf. lovens § 2, stk. 1, samt under visse betingelser deres ægtefæller, registrerede partnere og samlevende, jf. lovens § 2, stk. 4, såfremt de har taget ophold i udlandet i forbindelse med den beordrede tjeneste fra og med den 1. juli 2000. Fra og med denne dato registreres de nævnte vælgere ikke som udrejst, jf. § 24, stk. 5 og 6, i lov om det Centrale Personregister (CPR-loven) jf. lovbeholdtgørelse nr. 1134 af 20. november 2006. Også vælgere, der i øvrigt er registreret under vejkode større end 9900, jf. § 14 i bekendtgørelse nr. 1153 af 23. november 2006 om folkerestring m.v., optages automatisk på valglisten (se dog afsnit 4.10. nedenfor om udsendelse af valgkort). Vælgere, der er registreret som forsvundet, jf. § 6, stk. 5, i CPR-loven, optages ikke på valglisten.

Skæringsdatoen for automatisk optagelse på valglisten under den nye bopæl er som nævnt 15 dage før valgdagen for de vælgere, der flytter til kommunen fra en anden kommune. Skæringsdatoen for automatisk optagelse på valglisten under den nye bopæl er ligeledes 15 dage før valgdagen for vælgere, der flytter inden for kommunen. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra en anden kommune eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen. Se lovens § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 3. Vælgere, der senere end 15 dage før valgdagen er flyttet til en anden kommune eller inden for kommunen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal forblive optaget på valglisten under den hidtidige bopæl, jf. lovens § 18, stk. 4.

Hvis 15.-dagen før valgdagen er en lørdag eller søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen frem til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag, for vælgere, der flytter til kommunen fra en anden kommune, jf. lovens § 18, stk. 2, 1. pkt., og stk. 7, eller som flytter inden for kommunen, jf. lovens § 18, stk. 3 og stk. 7.

For vælgere, der flytter til kommunen fra udlandet, er skæringsdatoen for at blive optaget på valglisten 7 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 1. pkt. Det gælder også, når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den

aktuelle bopæl, der er flyttet til kommunen fra udlandet senest 7 dage før valgdagen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen.

For vælgere, der flytter mellem Danmark og Færøerne eller mellem Danmark og Grønland, er skæringsdatoen for optagelse på valglisten dog 18 dage før valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt., og stk. 5. Det gælder også, når 18.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal optage de vælgere på valglisten under den aktuelle bopæl, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senest 18 dage før valgdagen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytningskommunen. Se lovens § 18, stk. 2, 2. pkt.

4.2.2. Optagelse på valglisten efter ansøgning

Vælgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, optages kun på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og enten kommunalbestyrelsen eller Valgretsnettet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten senest 7 dage før valgdagen. Optagelse på valglisten sker i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR. Vælgere, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (ansatte i den danske stat beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefæller, samlever eller registrerede partnere), og som umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR i en kommune på Færøerne eller i Grønland, optages også efter ansøgning på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR. Se lovens § 16, stk. 1.

Ansøgning om optagelse på valglisten af en vælger, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, skal indgives til kommunalbestyrelsen i den kommune i Danmark, hvor vælgeren sidst har været bopælsregistreret i CPR, idet vælgeren i givet fald skal optages på valglisten i denne kommune, jf. ovenfor.

Skæringsdatoen for optagelse på valglisten af vælgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, er som nævnt 7 dage før valgdagen. Det betyder, at afgørelse om optagelse på valglisten skal være truffet senest 7 dage før

valgdagen, jf. lovens § 18, stk. 6, 2. pkt. Det gælder også i tilfælde, hvor 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag.

Ansøgninger om optagelse på valglisten skal behandles løbende. Kommunalbestyrelsen skal endvidere, så vidt det overhovedet er muligt, sikre, at indkomne ansøgninger kan blive behandlet senest 7 dage før valgdagen.

Ansøgninger om optagelse på valglisten, herunder ansøgninger om fornyet optagelse, som kommunalbestyrelsen modtager senest 7 dage før valgdagen, skal derfor behandles straks efter modtagelsen, herunder eventuelt straks sendes videre til Valgretsnettet. Hvis det er nødvendigt, kan videresendelsen til Valgretsnettet ske pr. telefax (72 26 95 57) eller sikker (krypteret) e-post til im@im.dk ved anvendelse af digital signatur med anførelse af "Valgretsnettet" i emnefeltet. Der henvises til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning, samt tilhørende vejledning nr. 37 af 2. april 2001. På Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside www.im.dk/sikker_e-post findes en vejledning i, hvordan man sender sikker e-post til ministeriet.

Behandlingen af en ansøgning om *forny*et optagelse på valglisten, der er indgivet *inden* 2-årsperiodens udløb, kan dog i visse tilfælde sættes i bero til efter valget, jf. nedenfor i afsnit 4.6.2. under 1) og 2).

Det er kun Valgretsnettet, der kan give *afslag* på ansøgninger om optagelse på valglisten, herunder om fornyet optagelse. Kommunalbestyrelsen kan dog give afslag på optagelse på valglisten, hvis afslaget skyldes, at den pågældende ikke opfylder de andre almindelige valgretsbetingelser end bopælsbetingelsen (alderskrav, krav om dansk indfødsret samt krav om retlig handleevne, jf. værgemålslovens § 6).

Vælgere, der ansøger om at blive optaget på valglisten senere end 7 dage før valgdagen, kan ikke optages (eller eventuelt forblive optaget) på valglisten, heller ikke selv om ansøgningen indgives i forbindelse med anmeldelse af flytning til udlandet.

Reglerne om optagelse på valglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som er registreret i CPR som udrejst, er fastsat dels i lovens §§ 16 og 17 og § 18, stk. 6, 2. pkt., dels i bekendtgørelse nr. 605 af 21.

juni 2004 om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset udlandsophold, med tilhørende vejledning nr. 65 af 27. juni 2004 om behandling af ansøgninger om optagelse på folketingsvalglisten af personer, der har valget uanset udlandsophold.

4.3. Indberetninger af ændringer af afstemningsområder og afstemningssteder

Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en valgliste over kommunens vælgere for hvert afstemningsområde i kommunen. For hvert afstemningsområde er der et afstemningssted. De valgkort, som kommunalbestyrelsen sender ud til vælgerne, skal bl.a. indeholde oplysning om det afstemningssted, hvor vælgeren skal henvende sig for at stemme, jf. afsnit 4.10. nedenfor.

Kommunalbestyrelsen skal løbende indberette ændringer i afstemningsområder (valgdistrikter) til CPRs vejregister og ændringer i afstemningssteder til kommunens databehandler. Ændringer vedrørende afstemningsområder (valgdistrikter) og afstemningssteder skal være indberettet *senest 15 dage før valgdagen* til CPRs vejregister henholdsvis kommunens databehandler.

Falder 15.-dagen før valgdagen på en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil sidste frist for indberetning til CPRs vejregister vedrørende afstemningsområder og indberetning til kommunens databehandler vedrørende afstemningssteder være hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Ved »kommunens databehandler« forstår den virksomhed, der på vegne af kommunen elektronisk modtager det relevante udtræk af CPR og på grundlag heraf udskriver valglisten og valgkort, som sendes til kommunen henholdsvis vælgerne i kommunen.

4.4. Maskinel udarbejdelse af valglisten

4.4.1. 15.-dagsvalglisten

15.-dagsvalglisten er fortegnelsen over de vælgere, der senest 15 dage før valgdagen er flyttet til kommunen eller er flyttet inden for kommunen, og som senest denne dag har anmeldt flytningen til (tilflytnings)kommunen. 15.-dagsvalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR med de ændringer, som kommunen har modtaget til og med 15 dage før valgdagen.

Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af 15.-dagsvalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR

- 1) alle flytninger til kommunen, som kommunen har modtaget meddelelse om til og med 15 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 15 dage før valgdagen,
- 2) meddelelser om erhvervelse eller fortabelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen, samt
- 3) meddelelser om iværksættelse eller ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest 15 dage før valgdagen.

Indberetningerne skal foretages *senest 15 dage før valgdagen*. Meddelelser modtaget på 15.-dagen skal derfor indberettes samme dag. Meddelelsernes rigtighed skal kontrolleres på sædvanlig måde. De almindelige betingelser i CPR-loven for indberetning, herunder af en flytning, til CPR skal være opfyldt. En anmeldt tilflytning, der ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR, vil ikke kunne danne grundlag for optagelse på valglisten.

Når 15.-dagen før valgdagen falder på en lørdag eller søndag eller anden helligdag, rykkes skæringsdatoen for indberetning til CPR til brug for den maskinelt udskrevne valgliste frem til hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Dødsfald indberettes til CPR/folkekirkeens elektroniske kirkebog.

Ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til fremstilling af valglisten og valgkort, udsendelse af materiale til kommunerne m.v., skal kommunalbestyrelsen modtage den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste senest 8 dage før valgdagen.

Kommunalbestyrelsen har efter CPR-lovgivningen ikke adgang til at udlevere valglisten, herunder fortegnelser over førstegangsvælgere, til politiske partier m.v. Dette gælder også for udlandstilflyttervalglisten og udlandsdanske valglisten.

4.4.2. Udlandstilflyttervalglisten

Udlandstilflyttervalglisten er fortegnelsen over de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen er flyttet til kommunen fra udlandet og senest denne dag har anmeldt flytningen til tilflytnings-

kommunen. Udlandstilflyttervalglisten omfatter også de vælgere, der ikke er optaget på 15.-dagsvalglisten, og som senest 7 dage før valgdagen har fået ophævet værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller har fået dansk indfødsret. Udlandstilflyttervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR. Med henblik på den maskinelle udarbejdelse af udlandstilflyttervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR

- 1) alle flytninger fra udlandet, som kommunen har modtaget meddelelse om til og med 7 dage før valgdagen, og hvor flyttedatoen ligger før eller er lig med 7.-dagen før valgdagen,
- 2) meddelelser om ophævelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, som kommunen har modtaget senest 7 dage før valgdagen, samt
- 3) meddelelser om erhvervelse af dansk indfødsret, som kommunen har modtaget senest 7 dage før valgdagen.

Indberetningerne skal ske *senest 7 dage før valgdagen*. Meddelelser modtaget på 7.-dagen før valgdagen skal derfor indberettes samme dag. Om kontrol af modtagne meddelelser m.v. henvises til det, der er anført ovenfor i forbindelse med 15.-dagsvalglisten.

Når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil skæringsdatoen for indberetninger til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste være hverdagen umiddelbart før, der ikke er en lørdag.

Ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til brug for fremstilling af valglisten og valgkort, udsendelse af materiale til kommunerne m.v., skal kommunalbestyrelsen have modtaget den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste senest 5 dage før valgdagen.

4.4.3. Udlandsdanskervalglisten

Udlandsdanskervalglisten er fortegnelsen over vælgere med valgret uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, der efter ansøgning og afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen er optaget på folketingsvalglisten. Udlandsdanskervalglisten udarbejdes maskinelt på grundlag af oplysningerne i CPR.

Til brug for den maskinelle udarbejdelse af udlandsdanskervalglisten skal kommunalbestyrelsen indberette til CPR optagelsen på valglisten af

vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som kommunalbestyrelsen senest 7 dage før valgdagen har truffet afgørelse om skal optages på valglisten, eller for hvilke kommunalbestyrelsen senest denne dag har modtaget skriftlig eller telefonisk meddelelse fra Valgretsudvalget om, at de pågældende er optaget på valglisten. Afgørelser om optagelse på valglisten af vælgere, der er omfattet af lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget samt deres ægtefæller, registrerede partnere og samlevende), og som umiddelbart inden udsendelsen til tjeneste uden for riget var bopælsregistreret i CPR i Grønland, herunder i områder i Grønland uden for den kommunale inddeling, skal dog ikke indberettes til CPR. Disse vælgere skal i stedet optages manuelt på valglisten, jf. nedenfor i afsnit 4.6.2.

Indberetningerne skal foretages *senest 7 dage før valgdagen*.

Når 7.-dagen før valgdagen er en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil skæringsdatoen for indberetninger til CPR til brug for den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste være den hverdag, der kommer umiddelbart før og som ikke er en lørdag.

Ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til brug for fremstilling af valglisten, udsendelse af materiale til kommunerne m.v., skal kommunalbestyrelsen have modtaget den maskinelt udskrevne udlandsdanskervalgliste senest 5 dage før valgdagen.

4.5. Manuel rettelse af valglisten på grund af mangler m.v. vedrørende indberetning til CPR

Hvis det konstateres, at der ikke er foretaget en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest *15 dage før valgdagen*, jf. ovenfor i afsnit 4.4.1, skal de pågældende vælgere manuelt optages på eller slettes af valglisten. Er vælgeren flyttet fra en kommune til en anden, uden at det er registreret i CPR, må tilflytningskommunen henvende sig til fraflytningskommunen, så den pågældende vælger kan slettes manuelt af valglisten i fraflytningskommunen.

Dette gælder også, hvis der kommer oplysninger frem efter fristen for indberetning til CPR, men dog senest på valgdagen, der gør, at der nu skal ske indberetning til CPR. Er en flytning til en kommune ikke indberettet til CPR senest 15

dage før valgdagen, f.eks. fordi der ikke er indsendt en erklæring fra vælgerens logivært, som bekræfter, at vælgeren er flyttet til adressen m.v., eller lignende, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, når logiværterklæringen m.v. foreligger efter 15.-dagen før valgdagen, dog senest på valgdagen. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde - medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet - underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Det forudsættes herved, at kommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 15 dage før valgdagen, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med 15 dage før valgdagen.

Hvis kommunalbestyrelsens afgørelse om, at en anmeldt flytning til en kommune ikke opfylder betingelserne for registrering i CPR ændres af kommunalbestyrelsen selv eller af Indenrigs- og Sundhedsministeriet efter 15.-dagen før valgdagen, men dog senest på valgdagen, skal den pågældende vælger optages manuelt på valglisten. Optagelse på valglisten skal i denne situation ske manuelt, da vælgeren ikke er optaget på den maskinelt udskrevne valgliste over kommunens vælgere. Fraflytningskommunen skal i disse tilfælde - medmindre der er tale om tilflytning fra udlandet - underrettes for at kunne slette vælgeren af valglisten dér. Det forudsættes herved, at tilflytningskommunen har modtaget meddelelse om flytningen senest 15 dage før valgdagen, og at flyttedatoen ligger før eller er lig med 15.-dagen før valgdagen.

Konstateres det, at en indberetning til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 7 dage før valgdagen, jf. afsnit 4.2. og 4.3., ikke er foretaget, skal de pågældende vælgere optages manuelt på valglisten. Der henvises til det, som er anført ovenfor om indberetninger til CPR, som kommunalbestyrelsen burde have foretaget senest 15 dage før valgdagen.

4.6. Manuel optagelse på valglisten i øvrigt

I det følgende er det forudsat, at 7.-dagen før valgdagen ikke falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, og at der af den grund ikke opstår spørgsmål om at fremrykke skæringsdatoen for indberetning til CPR til hverdagen umiddelbart før, som ikke er en lørdag. Hvis 7.-dagen før valgdagen falder på en lørdag, søndag eller anden helligdag, vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet sende en særskilt meddelelse ud om de

forskellige skæringsdatoer for det pågældende valg.

Vælgere, der er flyttet hertil fra et andet nordisk land eller Færøerne, skal fra og med den 1. januar 2007 ikke længere aflevere internordiske flyttepapirer. Der kan således ikke af den grund opstå spørgsmål om manuel optagelse af tilflyttere fra disse lande på valglisten.

4.6.1. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland

Vælgere, der er flyttet til Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen, eller som senere end denne dag har anmeldt flytning, skal fortsat være optaget på valglisten under deres hidtidige bopæl, jf. lovens § 18, stk. 5. Hvis sådanne vælgere er registreret i CPR som flyttet til Færøerne henholdsvis Grønland senest 15 dage før valgdagen, vil de imidlertid ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste og skal derfor optages manuelt på valglisten.

4.6.2. Manuel optagelse på valglisten af visse vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2

Vælgere, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, skal optages på valglisten, hvis de har ansøgt om det, og der er truffet afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen. Disse vælgere optages som udgangspunkt på den maskinelt udskrevne valgliste på baggrund af kommunens indberetning til CPR af afgørelser om optagelse på valglisten, jf. afsnit 4.4.3. ovenfor.

Vælgere med valgret uanset ophold i udlandet, jf. lovens § 2, hvis ansøgning om optagelse på valglisten er blevet imødekommet senest 7 dage før valgdagen, og som først flytter til udlandet senere end 7 dage før valgdagen, skal dog optages manuelt på udlandsdanskervalglisten (eller forblive optaget på den maskinelt udskrevne 15.-dagsvalgliste).

Hvis kommunalbestyrelsen eller Valgretsnettet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten af en vælger, der har valgret uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, stk. 1, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 (statsansatte, der er beordret til tjeneste uden for riget og deres ægtefælles/registrerede partnere/samlever), og som umiddelbart inden

udsendelse til tjeneste i udlandet var bopælsregistreret i CPR med adresse i Grønland, herunder i områder i Grønland uden for den kommunale inddeling, skal kommunalbestyrelsen sørge for, at den pågældende vælger *optages manuelt på valglisten*. Det skyldes, at sådanne afgørelser ikke skal indberettes til CPR, og derfor vil de pågældende vælgere ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Vælgeren skal dog kun optages manuelt på valglisten, hvis afgørelsen om optagelse er truffet *senest 7 dage før valgdagen*, og afgørelsen fortsat er gyldig på valgdagen. Der henvises herved til § 17, stk. 3 og 4, i bekendtgørelse nr. 605 af 21. juni 2004 om optagelse på valglisten af personer, der har valget uanset ophold i udlandet. Da disse vælgere skal optages på valglisten i den kommune i Danmark, hvor de sidst har været bopælsregistreret i CPR, er det kommunalbestyrelsen i denne kommune, der har pligt til at sørge for, at vælgerne optages manuelt på valglisten.

Afgørelser om optagelse på valglisten af ansøgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, skal indberettes til CPR på sædvanlig måde, jf. ovennævnte bekendtgørelses § 17, stk. 2. Indberettes sådanne afgørelser til CPR senest 7 dage før valgdagen, vil disse vælgere derfor også blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste på sædvanlig måde.

For vælgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, og som tidligere er optaget på valglisten og nu har søgt om *fornyet* optagelse på valglisten *inden* 2-årsperiodens udløb, gælder følgende:

- 1) Hvis 2-årsperioden udløber på valgdagen eller senere, vil den pågældende blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter valget.
- 2) Hvis 2-årsperioden udløber før valgdagen, og der ikke er truffet afgørelse om fornyet optagelse senest 7 dage før valgdagen, vil den pågældende ikke blive optaget på den maskinelt udskrevne valgliste. Er den pågældende optaget på valglisten i medfør af § 2, stk. 1 eller 2, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 1 eller 2, skal den pågældende *optages manuelt på valglisten*. Dette er en følge af, at 2-årsperioden forlænges for disse grupper af vælgere, indtil der er truffet afgørelse, hvis de anmoder om fornyet optagelse inden 2-årsperio-

dens udløb, jf. lovens § 16, stk. 3. Behandlingen af ansøgningen kan sættes i bero til efter valget.

Er den pågældende optaget på valglisten i medfør af § 2, stk. 3, eller § 2, stk. 4, jf. stk. 3 (personer, der opholder sig i udlandet og som agter at vende tilbage til landet, inden der er gået to år efter udrejsen, samt deres ægtefæller/registrerede partnere/samlevende), forlænges 2-årsperioden derimod ikke, uanset om der er søgt om fornyet optagelse på valglisten inden udløbet af 2-årsperioden. Disse vælgere kan derfor kun optages på valglisten, når enten kommunalbestyrelsen eller Valgretsnettet har truffet afgørelse herom senest 7 dage før valgdagen. Er ansøgningen om fornyet optagelse modtaget senest 7 dage før valgdagen, skal ansøgningen derfor efter omstændighederne straks behandles, for at der i givet fald kan være truffet en afgørelse om optagelse på valglisten, og denne kan være indberettet til CPR senest 7 dage før valgdagen til brug for den maskinelt udskrevne valgliste.

4.6.3. Manuel optagelse på valglisten af vælgere, der får dansk indfødsret, eller som får ophævet deres værgemål med fratagelse af den retlige handleevne senere end 7 dage før valgdagen

Personer, der får dansk indfødsret senere end 7 dage før valgdagen, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser for optagelse på valglisten.

Personer, der har været under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, men hvis værgemål med fratagelse af den retlige handleevne ophæves senere end 7 dage før valgdagen, skal optages manuelt på valglisten, hvis de opfylder de øvrige betingelser herfor.

Disse rettelser af valglisten i form af manuel optagelse på valglisten skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen.

4.7. Manuel slettelse af valglisten i øvrigt, herunder af visse vælgere, der er tilflyttet fra Færøerne eller Grønland

Når tilflytningskommunen henvender sig om manuel optagelse af tilflyttende vælgere på valglisten, jf. ovenfor i afsnit 4.5., skal fraflytningskommunen slette de pågældende vælgere af valglisten manuelt.

Ved meddelelser om fraflytning til udlandet, dødsfald, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk indfødsret, som modtages i kommunen senere end 15 dage før valgdagen, skal de pågældende vælgere slettes manuelt af valglisten, jf. dog nedenfor.

En vælger, som har anmeldt flytning til et andet nordisk land, skal dog kun slettes, hvis fraflytningskommunen underrettes om, at den pågældende senest på valgdagen er registreret som bosat i tilflytningslandet, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2.

En vælger, som flytter til Færøerne, skal kun slettes af valglisten, hvis fraflytningskommunen underrettes om, at den pågældende senest på 18.-dagen før valgdagen er registreret som bosat på Færøerne, jf. CPR-lovens § 25, stk. 2, jf. § 27, stk. 2.

En vælger, der flytter til udlandet mellem 15.-dagen og 7.-dagen før valgdagen, kan være optaget på både 15.-dagsvalglisten og udlandsdanskervalglisten. I en sådan situation skal den pågældende vælger, ligesom andre vælgere, der flytter til udlandet, slettes af 15.-dagsvalglisten.

Ved meddelelser om fraflytning skal der endvidere kun ske sletning af valglisten, hvis flyttedatoen ligger før eller er lig med valgdagen.

Disse rettelselser af valglisten i form af slettelse af valglisten skal foretages til og med valgdagen for de meddelelser, der modtages i kommunen til og med valgdagen.

Vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland, optages kun på valglisten, hvis de er flyttet til kommunen senest 18 dage før valgdagen og senest denne dag har anmeldt flytningen, jf. lovens § 18, stk. 2, 2. pkt. Hvis der på den maskinelt udskrevne valgliste, der er udskrevet med skæringsdato 15 dage før valgdagen, eller på den maskinelt udskrevne udlandstilflyttervalgliste, der er udskrevet med skæringsdato 7 dage før valgdagen, er optaget vælgere, der er flyttet til kommunen fra Færøerne eller Grønland senere end 18 dage før valgdagen eller har anmeldt flytningen senere end denne dag, skal disse vælgere slettes af valglisten manuelt.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de ikke kan stemme til valget i Danmark, uanset om de har modtaget eller senere modtager valgkort.

4.8. Særligt om flytning mellem kommuner eller inden for en kommune senere end 15 dage før valgdagen

Vælgere som flytter fra en anden kommune senere end 15 dage før valgdagen, eller som anmelder flytning senere end denne dato, skal blive ved med at være optaget på valglisten under den hidtidige bopæl i fraflytningskommunen, jf. lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7.

Kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen skal i overensstemmelse med kommunens almindelige vejledningsforpligtelse udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan stemme enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet i den hidtidige bopælskommune eller ved at brevstemme. Samtidig skal kommunalbestyrelsen oplyse vælgerne om sidste frist for brevstemmeafgivning, samt om at brevstemmen skal stiles til kommunalbestyrelsen i den hidtidige bopælskommune.

Ved flytninger inden for kommunen senere end 15 dage før valgdagen forbliver vælgeren optaget på valglisten under den tidligere bopæl i kommunen, jf. lovens § 18, stk. 4, jf. stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal i overensstemmelse med kommunens almindelige vejledningsforpligtelse udlevere eller sende skriftlig oplysning til disse vælgere om, at de kan stemme enten ved at møde frem på valgdagen på afstemningsstedet for den hidtidige bopæl eller ved at brevstemme. Samtidig skal kommunalbestyrelsen oplyse vælgerne om sidste frist for brevstemmeafgivning, samt om at brevstemmen skal stiles til kommunalbestyrelsen i kommunen.

4.9. Særligt om tilflytning fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen

Vælgere, der flytter eller anmelder flytning til kommunen fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen, kan ikke optages på valglisten.

Vælgere, der er optaget på valglisten under henvisning til deres valgret uanset deres ophold i udlandet i medfør af lovens § 16, jf. § 2, og som flytter eller anmelder flytning fra udlandet senere end 7 dage før valgdagen, skal dog blive ved med at være optaget på valglisten i medfør af lovens § 16.

4.10. Udsendelse af valgkort

Så snart valglisten er udarbejdet, sender kommunalbestyrelsen automatisk valgkort ud til de

vælgere, der er optaget på valglisten og registreret i CPR med bopæl eller fast opholdssted i kommunen, se lovens § 20.

Der skal ikke sendes valgkort til vælgere, der har valget uanset ophold i udlandet efter lovens § 2, og som i forbindelse med udlandsopholdet er registreret i CPR som udrejst, uanset om kommunalbestyrelsen eller Valgretsnevnet har truffet afgørelse om optagelse på valglisten. Vælgere, der er registreret under vejkode højere end 9900, skal heller ikke have udsendt valgkort. De sidstnævnte skal dog have udleveret eller sendt et valgkort, hvis de pågældende beder om det og samtidig angiver en adresse, som valgkortet kan sendes til.

Valgkortene udarbejdes maskinelt på grundlag af de maskinelt udarbejdede valglisten og dermed på grundlag af kommunernes indberetninger til CPR, jf. afsnit 4.4. ovenfor.

Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt afstemningsstedets beliggenhed og dag og tid for afstemningen, jf. lovens § 20. Hvis de maskinelt udskrevne valgkort ikke indeholder de nævnte oplysninger, fordi ændringerne i afstemningsområderne eller afstemningsstederne er indberettet for sent, jf. afsnit 4.4. ovenfor, eller af anden årsag, må de manglende oplysninger påføres valgkortene manuelt.

Ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til brug for fremstilling af valglisten og valgkort m.v., skal kommunalbestyrelsen senest 8 dage før valgdagen have modtaget de valgkort, der udskrives efter *15.-dagsvalglisten*.

Senest 7 dage før valgdagen skal kommunalbestyrelsen aflevere alle valgkort, der udskrives efter 15.-dagsvalglisten, til postbesørgelse, for at disse kan være modtaget af vælgerne senest 5 dage før valgdagen.

For at sikre hurtig udbringning opfordres kommunalbestyrelsen til at orientere postvæsenet om udsendelsen i god tid inden afleveringen til postbesørgelse.

Det anbefales, at kommunalbestyrelsen har fjernet valgkort vedrørende personer, for hvem der senere end 15 dage før valgdagen er modtaget meddelelse om, at de er afgået ved døden eller af andre grunde har mistet deres valgret (fraflytning til udlandet, iværksættelse af værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, eller fortabelse af dansk ind-

fødsret), inden valgkortene afleveres til postvæsenet.

Uanset foranstående er der ikke noget til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan aftale med kommunens databehandler, at databehandleren afleverer valgkortene direkte til postbesørgelse (som B-post). I så fald anbefales det, at kommunalbestyrelsen aftaler med kommunens databehandler, at sidstnævnte orienterer postvæsenet om udsendelsen i god tid før afleveringen til postbesørgelse.

Valgkort, der udskrives efter *udlandstilflyttervalglisten*, skal ifølge den tidsplan, der gælder for udtræk fra CPR til brug for fremstilling af valglisten og valgkort m.v., afleveres til postbesørgelse direkte fra kommunens databehandler 6 dage før valgdagen, for at vælgerne kan have modtaget valgkortene 5 dage før valgdagen. Disse valgkort skal derfor forsendes som A-post.

Kommunalbestyrelsen sender valgkort til vælgere, der *ikke er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglisten og valgkort, men som optages manuelt på valglisten af kommunalbestyrelsen, jf. afsnit 4.5. og 4.6., hvis de oplysninger, der fører til optagelse på valglisten, har foreligget i kommunen senest dagen før valgdagen. Der udsendes dog ikke valgkort til de vælgere, der er nævnt i afsnit 4.6.2., dvs. vælgere omfattet af lovens § 2, der manuelt optages på valglisten.

Tilflytningskommunen skal sende nyt valgkort til vælgere, der *er omfattet* af den maskinelle udskrivning af valglisten og valgkort, men som skal optages manuelt på valglisten i tilflytningskommunen, jf. afsnit 4.5. ovenfor. Med valgkortene skal der følge en meddelelse om, at det nye valgkort træder i stedet for det tidligere tilsendte.

4.11. Indsigelser vedrørende valgkort og valglisten

Indenrigs- og Sundhedsministeriet bekendtgør senest 10 dage før valgdagen i landets dagblade, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne, og at indsigelser om manglende modtagelse af valgkort eller modtagelse af valgkort med fejlagtigt indhold skal fremsættes over for kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 21.

Kommunalbestyrelsen skal straks behandle indsigelser om valgkort samt i givet fald rette fejlene ved at udfærdige nye valgkort og rette i valglisten, jf. lovens § 22, stk. 1.

Rettelser i valglisten kan foretages til og med valgdagen. Derfor er det nødvendigt, at der på

valgdagen i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes (kl. 9-20) er personale til stede i kommunerne, der kan tage stilling til de indsigelser, der måtte blive fremsat.

For at sikre, at kommunerne kan komme i kontakt med hinanden i hele det tidsrum, hvor der kan stemmes, kan kommunen f.eks. på valgdagen på sin hjemmeside offentliggøre det telefonnummer, som kommunen kan kontaktes på i hele det nævnte tidsrum.

Indfødsretskontoret i Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration kan kontaktes telefonisk i hele det tidsrum, hvor der kan afgives stemme (kl. 9-20), for at afklare eventuelle tvivlsspørgsmål om en persons danske indfødsret.

4.12. Elektronisk valgliste

Ved en lovændring i 2005 er der givet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte at anvende en elektronisk valgliste for et, flere eller alle afstemningsområder i kommunen, jf. lovens § 19, stk. 3. Det er frivilligt, om en kommune vil anvende elektroniske valgliste. Det er i givet fald kommunalbestyrelsen selv, der skal betale de nødvendige merudgifter, hvis den beslutter at anvende en elektronisk valgliste.

Den elektroniske valgliste skal indeholde de samme oplysninger, som valgliste på papir efter den gældende lovgivning og skal rettes og afmærkes samt påføres bemærkninger efter de gældende regler herom. Den elektroniske valgliste kan anvendes til alle de opgaver, som en valgliste i papirudgave bruges til efter gældende lovgivning ved afholdelse af valg. Forskellen vil derfor alene bestå i, at valglisten som udgangspunkt ikke skal foreligge på papir, men alene i elektronisk form, og i, at rettelser og afmærkning af valgliste sker elektronisk, ligesom eventuelle bemærkninger påføres valglisten elektronisk. Af sikkerhedshensyn (systemnedbrud m.v.) skal kommunen til enhver tid kunne udskrive en papirudgave af valglisten for hvert afstemningsområde med de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning.

Den elektroniske valgliste skal ligesom valglisterne på papir udarbejdes på grundlag af oplysningerne i CPR.

Selv om kommunalbestyrelsen har besluttet at anvende en elektronisk valgliste, skal valgkortene stadig sendes ud til vælgere på papir, når valglisten er lavet på skæringsdatoen på grund-

lag af oplysninger i CPR. Valgkortene skal indeholde de oplysninger, der kræves efter den gældende lovgivning, se afsnit 4.10. ovenfor, og kan herudover forsynes med en strekkode for at gøre det nemmere på valgdagen at registrere på den elektroniske valgliste, at den pågældende vælger har afgivet stemme.

Der skal udarbejdes en elektronisk valgliste for hvert af de afstemningsområder i kommunen, hvor der efter kommunalbestyrelsens beslutning skal anvendes elektronisk valgliste. I modsætning til afstemningsområder, hvor der alene anvendes valgliste i papirform, skal der derimod ikke udarbejdes en særskilt valgliste for hvert valgbord i tilfælde, hvor der er flere valgborde på afstemningsstedet. Den elektroniske valgliste er fælles for alle valgborde. En vælger, der bliver afmærket på den elektroniske valgliste ved et valgbord, bliver derfor automatisk også afmærket på den elektroniske valgliste ved det/de øvrige valgborde/e. Vælgeren skal derfor ikke som ved en papirvalgliste henvende sig ved et bestemt valgbord, men kan gå hen til det bord, hvor køen er kortest.

Den elektroniske valgliste kan godt indeholde flere oplysninger eller varetage andre funktioner end de, der er nævnt i valglovgivningen (se f.eks. afsnit 8.7.3. om brevstemmeafmærkning). Omvendt kan kommunalbestyrelsen beslutte, at den elektroniske valgliste kun skal bruges til nogle af de opgaver, der har med valgliste at gøre. F.eks. kan kommunalbestyrelsen beslutte at anvende en papirbaseret valgliste til manuelle rettelser og kontrol af brevstemmer og kun anvende en elektronisk valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere på valgdagen. Det forudsætter dog, at de ændringer, der er sket i valglisten som følge af den hidtidige anvendelse af den papirbaserede valgliste, siden er tastet korrekt ind på den elektroniske valgliste. Omvendt vil der heller ikke være noget i vejen for, at kommunalbestyrelsen beslutter at anvende en elektronisk valgliste til rettelser og gennemgang af brevstemmer og en papirbaseret valgliste til at kontrollere de fremmødte vælgere, forudsat at den papirbaserede valgliste først skrives ud, efter at den elektroniske valgliste er brugt til de nævnte opgaver.

Kommunalbestyrelsen skal som dataansvarlig og KMD A/S eller en anden dataleverandør skal som databehandler træffe de nødvendige tekniske og organisatoriske sikkerhedsforanstaltninger mod, at oplysninger hændeligt eller ulovligt

bliver ødelagt, mistes eller forringes, samt mod, at uvedkommende får kendskab til oplysningerne, at oplysningerne misbruges eller i øvrigt behandles i strid med loven, jf. persondatalovens § 41, stk. 3, og bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning (sikkerhedsbekendtgørelsen), der er udstedt i medfør af persondatalovens § 41, stk. 5.

Beslutter kommunalbestyrelsen at bruge en elektronisk valgliste, skal den træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at valgstyrene ved gennemgangen af brevstemmerne og valglisteførerne ved kontrollen af de fremmødte vælgere på valgdagen hurtigt går over til at registrere manuelt på en papirudgave af valglisten, hvis systemet bryder sammen, der sker strømsvigt eller lignende. På samme måde skal kommunalbestyrelsen have truffet de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de manuelle registreringer efterfølgende bliver tastet ind i den elektroniske valgliste, når det elektroniske system er kommet op at køre igen efter et systemnedbrud m.v. I sådanne tilfælde er det både den elektroniske og den manuelle valgliste, der skal destrueres, når klagefristen er udløbet, og klager over valget er endeligt afgjort, jf. nedenfor afsnit 11.

5. Valg m.v. af valgbestyrelser, valgstyrene og tilforordnede vælgere

5.1. Valgbestyrelser

For hver opstillingskreds vælges en valgbestyrelse. Dette gælder, uanset om opstillingskredsen består af flere (dele af) kommuner. I kommuner med flere opstillingskredse vælges én valgbestyrelse, der er fælles for alle opstillingskredse i kommunen, jf. lovens § 23, stk. 1. Landets inddeling i opstillingskredse er fastlagt i valgkredsfortegnelsen, der er et bilag til folketingsvalgloven. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilken eller hvilke kommuner der helt eller delvis indgår i opstillingskredsen.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, udføres de fælles funktioner i den kommune, der i valgkredsfortegnelsen er angivet som kredskommune, jf. lovens § 8, stk. 4. Valgkredsfortegnelsen indeholder en angivelse af, hvilken af kommunerne i opstillingskredsen der er kredskommune.

Medlemmerne af valgbestyrelsen vælges af

kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Hvis opstillingskredsen alene består af én kommune, er borgmesteren født formand for valgbestyrelsen. I kommuner med magistratsstyre eller en styreform med delt administrativ ledelse, jf. §§ 64 og 64 a i lov om kommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 1060 af 24. oktober 2006), kan kommunalbestyrelsen i kommunens styrelsesvedtægt bestemme, at et magistratsmedlem henholdsvis en udvalgsformand er medlem i stedet for borgmesteren, jf. lovens § 23, stk. 2.

Indgår flere kommuner helt eller delvis i opstillingskredsen, vælger hver kommunalbestyrelse i de kommuner, der helt eller delvis indgår i opstillingskredsen, et nærmere fastlagt antal medlemmer til valgbestyrelsen blandt kommunalbestyrelsens medlemmer. Borgmesteren er født medlem af valgbestyrelsen. Borgmesteren i kredskommunen er født formand for valgbestyrelsen.

Valgbestyrelsens næstformand vælges af kommunalbestyrelsen (i kredskommunen) blandt (kreds)kommunens medlemmer af valgbestyrelsen.

Med hensyn til de nærmere regler om valg af valgbestyrelsens medlemmer og stedfortrædere for disse samt om formand og valg af næstformand, herunder for valg af valgbestyrelsen m.v. for opstillingskredse, der består af flere kommuner, henvises til lovens §§ 23-26.

Valgbestyrelsen skal vælges senest, når der er udskrevet valg, jf. lovens § 23, stk. 1. Medlemmer til valgbestyrelsen kan dog godt være valgt allerede på et tidligere tidspunkt, f.eks. på det konstituerende møde.

Medlemmer af kommunalbestyrelsen, der er opstillet som kandidat i vedkommende storkreds, kan ikke vælges som medlem eller stedfortræder til valgbestyrelsen, jf. lovens § 27.

Om valgbestyrelsens opgaver, se oversigten i afsnit 2.2. og lovens § 23, stk. 2. Om formanden for valgbestyrelsens opgaver, se lovens § 28, stk. 1 og 2, § 70 og § 74, stk. 3. Om valgbestyrelsens valgbog, se afsnit 9.7. nedenfor.

5.2. Valgstyrene

Senest når valg er udskrevet, vælger kommunalbestyrelsen mindst 5 og højst 9 valgstyrene for hvert afstemningsområde til at stå for afstem-

ningen og den efterfølgende stemmeoptælling på afstemningsstedet, jf. lovens § 29, stk. 1.

Valgstyrene vælges ved forholdstalsvalg under ét blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 29, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen vælger blandt valgstyrene en formand for disse for hvert afstemningsområde. Formændene vælges ved forholdstalsvalg under ét, jf. lovens § 29, stk. 4.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som valgstyret, jf. lovens § 31, stk. 1.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges til valgstyret.

Kandidater til valget kan godt vælges til hvervet som valgstyret, jf. lovens § 29, stk. 3. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan dog ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for det pågældende parti. En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, kan ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer der er afgivet for hver kandidat uden for partierne. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan desuden ikke deltage i opgørelsen af, hvordan de afgivne stemmer for partiet fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og partistemmer. Se lovens § 74 a samt afsnit 9.1. nedenfor.

Forholdstalsvalgene foretages efter reglerne i den kommunale styrelseslovs § 24, stk. 3. Det er dog ikke nødvendigt at afholde valg, hvis der er enighed i kommunalbestyrelsen om, hvem der skal udpeges til valgstyret og formænd for valgstyrene.

Om valgstyrenes opgaver se lovens §§ 46 - 52, §§ 65 - 66 og §§ 68 - 70. Om valgstyrenes afstemningsbog, se afsnit 9.4. nedenfor.

Valgstyrene har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en valgstyret forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny valgstyret, jf. lovens § 31, stk. 2.

Er der uenighed om, hvor de enkelte valgstyrene skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at valgstyrene på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

5.3. Tilforordnede vælgere

Senest når valg er udskrevet, vælger kommu-

nalbestyrelsen et antal tilforordnede vælgere til at hjælpe til ved valget. De tilforordnede vælges blandt de vælgere, der bor i kommunen, jf. lovens § 30.

Enhver vælger har pligt til at påtage sig hvervet som tilforordnet vælger, jf. lovens § 31, stk. 1.

Et medlem af kommunalbestyrelsen, herunder et medlem af valgbestyrelsen, kan godt vælges til tilforordnet vælger.

Kandidater til valget kan godt vælges som tilforordnede vælgere, jf. lovens § 30, stk. 2, men kan dog ikke være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem, se afsnit 8.4.2. nedenfor.

En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer det pågældende parti har fået. En kandidat, der er opstillet uden for partierne i storkredsen, kan ikke deltage i optællingen af, hvor mange stemmer hver kandidat uden for partierne har fået. En kandidat, der er opstillet for et parti i storkredsen, kan desuden ikke deltage i opgørelsen af, hvordan de afgivne stemmer for partiet fordeler sig på personlige stemmer for hver kandidat og partistemmer. Se lovens § 74 a og afsnit 9.1. nedenfor.

De tilforordnede vælgere vælges ved forholdstalsvalg under ét, medmindre de udpeges i enighed af kommunalbestyrelsen, jf. ovenfor i afsnit 5.2. om valg af valgstyret ved forholdstalsvalg.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet *henstiller*, at kommunalbestyrelsen tager særligt hensyn til de mindre partier samt de partier, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen, når den udpeger de tilforordnede vælgere.

Er der uenighed om, hvor de enkelte tilforordnede vælgere skal gøre tjeneste, afgøres spørgsmålet af kommunalbestyrelsen ved almindelig flertalsafgørelse. Det er forudsat i valgloven, at de tilforordnede vælgere på de enkelte afstemningssteder repræsenterer flere grupper i kommunalbestyrelsen.

De tilforordnede vælgere har pligt til at udføre de hverv, der påhviler dem, medmindre de har forfald (er lovligt forhindret). Har en tilforordnet vælger forfald, udpeger den gruppe i kommunalbestyrelsen, der har udpeget den pågældende, en ny tilforordnet vælger, jf. lovens § 31, stk. 2.

De tilforordnede vælgere skal hjælpe valgstyrene med deres opgaver på valgdagen, herunder

stemmeoptællingen på afstemningsstedet. Valgbestyrelsen kan beslutte, at tilfornede vælgere også skal medvirke ved fintællingen.

Tilfornede vælgere kan endvidere være stemmemodtagere ved afgivning af brevstemmer på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem. Efter lovens § 55, stk. 2, afgives brevstemmer de nævnte steder til to stemmemodtagere, der er udpeget blandt de tilfornede vælgere. Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Se nærmere afsnit 8.4.2 nedenfor.

Der er ikke noget krav om, at de tilfornede vælgere, der fungerer som brevstemmemodtagere, også skal medvirke ved afstemningen på valgdagen m.v.

5.4. Diæter

Valgbestyrelsens medlemmer, valgstyrene og de tilfornede vælgere får diæter for deres virksomhed i forbindelse med valget, men ikke erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, se lovens § 31, stk. 3.

Diæterne gives efter reglerne i den kommunale styrelseslov. Der gives ikke diæter til en borgmester eller til medlemmer af magistraten i kommuner med magistratsstyre, jf. § 64 i styrelsesloven, eller til udvalgsformænd i kommuner, der har en styreform med delt administrativ ledelse, jf. § 64 a i styrelsesloven. De øvrige kommunalbestyrelsesmedlemmer har krav på diæter, selv om de også får fast vederlag m.v. for hvervet som medlem af kommunalbestyrelsen, se vejledning nr. 9 af 9. februar 2007 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv, kapitel 2, afsnit 2.1.1.1., pkt. b og f, vedrørende styrelseslovens § 16, stk. 1, litra b og f.

Diæterne er af samme størrelse som de diæter, der gives efter den kommunale styrelseslov. Diætsatsen for hverv, der beslægtet højst 4 timer, udgør i 2007 365 kr. pr. dag. Dette beløb vil hvert år den 1. januar, første gang den 1. januar 2008, blive forhøjet med 5 kr. I 2008 vil diætbeløbet således udgøre 370 kr. pr. dag. Hvis hvervet beslægtet mere end 4 timer, ydes der dog det dobbelte af det for det pågældende år gældende diætbeløb. Se § 4, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 1461 af 19. december 2005 om vederlag, diæter, pension m.v. for varetagelsen af kommunale hverv.

Efter Skatteministeriets bekendtgørelse nr.

1520 af 14. december 2006 om kildeskat, § 18, nr. 4, er diæter til valgstyrene og tilfornede ikke A-indkomst. Der skal derfor ikke tilbageholdes kildeskat.

6. Kandidater til valget, stemmesedler og opslag m.v.

6.1. Anmeldelsesmyndighed og frister

Anmeldelsesmyndigheden skal bl.a. modtage og godkende kandidatanmeldelser for opstillingskredsene i vedkommende storkreds, jf. afsnit 6.2., modtage meddelelser fra partierne om godkendte kandidater, jf. afsnit 6.5., og modtage anmeldelser fra partierne om nominering af kandidater i de enkelte opstillingskredse samt anmeldelser om partiliste for alle et partis kandidater i storkredsen, jf. afsnit 6.6.

Anmeldelser m.v. skal indleveres til statsforvaltningen i den region, opstillingskredsen ligger i. For opstillingskredsene i Bornholms Storkreds, skal de nævnte anmeldelser dog indleveres til formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune.

Statsforvaltningerne og formanden for valgbestyrelsen i Bornholms Kommune kaldes under ét for "anmeldelsesmyndigheden".

Folketingsvalgloven fastsætter frister for de nævnte anmeldelser m.v. De nævnte anmeldelser m.v. kan tidligst indgives, når valget er udkrevet. Seneste frist for anmeldelse af kandidater er kl. 12 elleve dage før valgdagen, mens seneste frist for partiernes godkendelse af kandidater samt anmeldelse af nominering og partiliste er kl. 12 ti dage før valgdagen. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra disse frister, uanset hvor undskyldelig en overskridelse af fristen måtte være.

Det gælder for alle de nævnte frister, at anmeldelser m.v., der modtages af anmeldelsesmyndigheden pr. telefax eller sikker (krypteret) e-post inden fristens udløb, er indgivet rettidigt. Der henvises til bekendtgørelse nr. 528 af 15. juni 2000 med senere ændringer om sikkerhedsforanstaltninger til beskyttelse af personoplysninger, som behandles for den offentlige forvaltning, samt tilhørende vejledning nr. 37 af 2. april 2001. For en god ordens skyld skal en anmeldelse m.v. pr. telefax eller e-post følges op så hurtigt som muligt af en meddelelse pr. post eller pr. bud eller eventuelt bekræftes pr. telefon enten af kandidaten selv eller den kontaktperson, der er

anført i anmeldelsen, eller for så vidt angår meddelelse om godkendte kandidater og anmeldelse af nominering og partiliste af en person, der repræsenterer det organ inden for partiet, som har kompetence til at godkende kandidater m.v.

Udløber de nævnte frister på en lørdag eller søndag eller anden helligdag, har anmeldelsesmyndigheden pligt til at holde åbent nogle timer, inden fristen udløber. Anmeldelsesmyndigheden skal endvidere sørge for, at den kan kontaktes via sit almindelige telefonnummer, samt at man kan bruge det almindelige faxnummer. Anmeldelsesmyndigheden skal selv hente post, herunder eventuel anbefalet post, på posthuset om lørdagen. Dette gælder, uanset om anmeldelsesmyndigheden har modtaget anmeldelser m.v. fra alle partier på et tidligere tidspunkt. Det skyldes, at en anmeldelse m.v. kan tilbagekaldes og erstattes af en ny, inden fristen udløber.

Ved en lovændring i 2003 blev det lovfæstet, at en kandidatanmeldelse tidligst kan indleveres til anmeldelsesmyndigheden, når valget er udskrevet. Dette gælder anmeldelse af såvel en kandidat, der opstiller for et parti, som en kandidat, der opstiller uden for partierne. Det blev samtidig lovfæstet, at meddelelser fra partierne om godkendte kandidater henholdsvis partiernes anmeldelse om partiliste eller nominering tidligst kan gives til anmeldelsesmyndigheden, når valget er udskrevet.

En kandidatanmeldelse, der indleveres, før valget er udskrevet, skal afvises af anmeldelsesmyndigheden og gives eller sendes tilbage til kandidaten eller den kontaktperson, der er angivet i kandidatanmeldelsen, jf. § 33 a, stk. 2. Den kompetente myndighed skal i den forbindelse meddele vedkommende kandidat, at kandidatanmeldelsen først kan indleveres, når valget er udskrevet. Tilsvarende gælder for meddelelser fra partierne om godkendte kandidater henholdsvis partiernes anmeldelser om partiliste eller nominering.

Fastsættelsen af en tidligste frist for indlevering af kandidatanmeldelser er ikke nogen hindring for, at kandidaten kan have underskrevet sin anmeldelse allerede, inden valget er udskrevet, ligesom fristen ikke er til hinder for, at en kandidat uden for partierne kan indsamle stillerunderskrifter inden dette tidspunkt.

6.2. Kandidatanmeldelser

En person, der vil stille op som kandidat til

valget, skal anmelde sig som kandidat til anmeldelsesmyndigheden for den opstillingskreds, hvor den pågældende ønsker at stille op. En person kan anmelde sig som kandidat i flere opstillingskredse inden for samme storkreds.

En person kan enten stille op som kandidat for et opstillingsberettiget parti eller som kandidat uden for partierne, jf. lovens § 32, stk. 1.

Ingen kan være kandidat i mere end én storkreds. Ingen kan være kandidat for mere end ét parti eller kandidat for et parti og samtidig kandidat uden for partierne. Valg af en kandidat, der har handlet i strid hermed, er ugyldigt, jf. lovens § 32, stk. 2.

Kandidatanmeldelser skal indleveres til anmeldelsesmyndigheden *senest kl. 12 elleve dage før valgdagen*, jf. lovens § 33, stk. 1. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Kandidatanmeldelser, der indleveres for sent, skal derfor afvises. Se nærmere om fristen ovenfor i afsnit 6.1.

Anmeldelsen skal ske på en formular, der er godkendt af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. lovens § 33 a, stk. 1. Formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, og formularen til anmeldelse af en kandidat uden for partierne kan bestilles hos Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Formularen til anmeldelse af en kandidat, der stiller op for et parti, kan hentes på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside www.im.dk.

Det følger af lovens § 32, at det skal fremgå af kandidatanmeldelsen, i hvilken eller hvilke opstillingskredse den pågældende anmelder sig som kandidat.

Anmeldelsen af kandidaten skal være underskrevet af kandidaten og indeholde oplysning om kandidatens fulde navn, personnummer, stilling og bopæl, jf. lovens § 33 a, stk. 2. Hvis kandidaten ikke ønsker at blive anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives, hvordan navnet i stedet ønskes anført, jf. nedenfor i afsnit 6.3. Endvidere skal der i anmeldelsen angives navn og bopæl samt telefon/e-post-adresse på en kontaktperson, som anmeldelsesmyndigheden kan rette henvendelse til ud over kandidaten, hvis anmeldelsen er mangelfuld.

Kandidater, der vil opstille for et parti, skal angive dette, herunder partiets navn, i anmeldelsen, jf. lovens § 33 a, stk. 3.

Kandidater, der opstiller uden for partierne, skal angive dette i anmeldelsen. Anmeldelsen

skal endvidere være underskrevet af kandidatens stillere - mindst 150 og højst 200 vælgere i opstillingskredsen - og indeholde oplysning om hver enkelt stillers navn, personnummer og bopæl, jf. lovens § 32, stk. 1, og § 33 a, stk. 4. Den, der som stiller anbefaler flere kandidater, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne, jf. lovens § 32, stk. 3.

Oplysningerne om stillernes navne og bopæl er offentligt tilgængelige, jf. lovens § 33 a, stk. 4.

Kandidatanmeldelsers oplysninger om kandidater og - for så vidt angår kandidatanmeldelser fra kandidater, der vil opstille uden for partierne - om stillere er i øvrigt offentligt tilgængelige, i det omfang dette følger af reglerne i offentlighedsloven. Stilleres og kandidaters personnumre (ud over fødselsdatoen) og hemmeligholdte telefonnumre samt kandidaternes beskyttede adresser i CPR er ikke omfattet af retten til aktindsigt, da der er tale om oplysninger om enkeltpersoners private forhold, jf. offentlighedslovens § 12, stk. 1, nr. 1. Det betyder rent praktisk, at oplysningerne i kandidatanmeldelserne normalt er offentligt tilgængelige, bortset fra de sidste fire cifre i kandidaternes personnummer. Det samme gælder for anmeldelser fra kandidater uden for partierne, dvs. at også oplysningerne om stillerne er offentligt tilgængelige, bortset fra de sidste fire cifre i stillernes personnummer.

Den, der indleverer en kandidatanmeldelse, har ret til at få kvittering for indleveringen med angivelse af tidspunktet for indleveringen, jf. lovens § 33 a, stk. 5.

En kandidat kan tilbagekalde sin kandidatanmeldelse. Fristen herfor er den samme som for indlevering af en kandidatanmeldelse, dvs. kl. 12 elleve dage før valgdagen. Tilbagekaldelsen skal ske til anmeldelsesmyndigheden, jf. lovens § 34.

En stiller for en kandidat uden for partierne kan ikke tilbagekalde sin anbefaling, efter at kandidatanmeldelsen er indleveret, jf. lovens § 34.

Snarest muligt efter, at valget er udskrevet, udsender Indenrigs- og Sundhedsministeriet en fortegnelse over de partier, som var opstillingsberettiget, da valget blev udskrevet og de bogstavbetegnelser, som disse partier er tildelt. Denne fortegnelse vil normalt være den endelige fortegnelse. Hvis et eller flere partier bliver opstillingsberettigede, efter at valget er udskrevet, udsender Indenrigs- og Sundhedsministeriet en revideret fortegnelse over de opstillingsberettigede

partier snarest muligt efter udløbet af fristen for anmeldelse af nye partier (15 dage før valgdagen kl. 12).

6.3. Kandidaternes navne på stemmesedlerne

Der gælder følgende regler om kandidaternes navne på stemmesedlerne:

Hvis kandidaten ikke ønsker sig anført på stemmesedlen med sit fulde navn, skal det angives, hvordan navnet ønskes anført. Kandidatens efternavn eller mellemnavn samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal altid anføres. Kun mellem- og efternavne, som kandidaten er berettiget til at føre efter navneloven, eller mellemnavne, som er registreret i CPR, kan anføres på stemmesedlen. I stedet for fornavnet kan anføres et kaldenavn, der er afledt af fornavnet. Se lovens § 33 a, stk. 2.

Indtil den nye navnelov trådte i kraft den 1. april 2006, var der mulighed for at få et adresseringsmellemnavn registreret i CPR umiddelbart foran personens efternavn i adresseringsnavnet. Denne mulighed er ophævet ved den nye navnelov. Dette er sket i forbindelse med en liberalisering af adgangen til, hvilke navne der kan tages som mellemnavn. Se lov nr. 524 af 24. juni 2005 om navne. Adresseringsmellemnavne, der inden navnelovens ikrafttræden den 1. april 2006 er registreret i CPR, kan forblive registreret i CPR, indtil den pågældende ændrer mellem- eller efternavn eller adresseringsmellemnavnet slettes efter ansøgning fra den registrerede, jf. navnelovens § 30, stk. 3. De adresseringsmellemnavne, der er blevet registreret i CPR inden den 1. april 2006, kan fortsat anføres på stemmesedlen.

Kandidater, der før lovændringens ikrafttræden den 1. april 2006 havde fået registreret i CPR, at de ønskede at anvende f.eks. deres ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemnavn, vil således fortsat kunne få anført adresseringsnavnet på stemmesedlen, selv om de ikke måtte have taget mellemnavnet efterfølgende efter de nye regler.

Angivelsen af, hvordan navnet ønskes anført, skal ske på kandidatanmeldelsen.

Anvendelsen af reglerne kan illustreres med følgende eksempler:

Eksempel 1:

Kandidatens *fulde navn* er:

Anne Marie Vestergaard Andersen.

Kandidaten kan anføres på stemmesedlen med sit fulde navn eller med navnet:

Anne Andersen
M. Vestergaard
Mie Vestergaard Andersen
osv.

Eksempel 2:

Kandidatens *fulde* navn er:
Anne Marie Andersen

Anne Maries eget efternavn er Hansen, men hun har som giftenavn taget sin ægtefælles efternavn Andersen. Ægtefællen har som mellemnavn Vestergaard, og Anne Marie havde før den 1. april 2006 fået registreret i CPR, at hun havde taget sin ægtefælles mellemnavn som adresseringsmellemnavn. Kandidatens adresseringsnavn er herefter:

Anne Marie Vestergaard Andersen.

Kandidaten i eksempel 2 har samme muligheder for navneangivelse på stemmesedlen som kandidaten i eksempel 1. Herudover har kandidaten i eksempel 2 mulighed for at benytte sit eget efternavn, dvs. eksempelvis at blive opført på stemmesedlen som:

Marie Hansen.

Sidstnævnte regel fremgår ikke direkte af lovetingsvalglovens lovtæst, men af bemærkningerne til lovforslaget til loven fra 1987. Kandidatens ret til eget efternavn kan kontrolleres af kommunalbestyrelsen.

På stemmesedlen skal som minimum anføres fornavn eller forbogstav samt efternavn eller mellemnavn.

Siden den 1. juli 1988 har det ikke været muligt at få et kaldenavn anført i en parentes på stemmesedlen.

I bemærkningerne til lovforslaget til loven fra 1987 er det anført, at det forudsættes, at spørgsmålet om, hvorvidt et kaldenavn er afledt af fornavnet, bliver vurderet lempeligt, samt at kandidater, der tidligere har været opført på stemmesedlen med et bestemt kaldenavn, fortsat skal kunne opføres på stemmesedlen med dette kaldenavn (uden parentes).

6.4. Anmeldelsesmyndighedens undersøgelse af kandidatansmeldelserne

Snarest muligt og senest umiddelbart efter udløbet af fristen for kandidatansmeldelser, dvs. efter kl. 12 elleve dage før valgdagen, skal anmel-

delsesmyndigheden undersøge, om de kandidatansmeldelser, der er indleveret til tiden, er gyldige, jf. lovens § 35.

Hvis anmeldelsesmyndigheden har den opfattelse, at en kandidatansmeldelse er ugyldig på grund af væsentlige mangler, skal anmeldelsesmyndigheden straks meddele dette til kandidaten eller den kontaktperson, der er anført i anmeldelsen. Anmeldelsesmyndigheden skal oplyse, hvilke mangler der er ved kandidatansmeldelsen, og samtidig give en frist på 12 timer til at indlevere en ny kandidatansmeldelse eller afhjælpe manglerne på anden måde. Anmeldelsesmyndigheden afgør derefter, om anmeldelsen er gyldig, jf. lovens § 35.

Som eksempler på væsentlige mangler, der kan medføre, at kandidatansmeldelsen er ugyldig, kan nævnes, at kandidatansmeldelsen ikke er underskrevet af kandidaten, at det ikke er anført, hvilket parti en kandidat, der ikke opstiller uden for partierne, opstiller for, eller at det ikke er anført, i hvilken eller hvilke opstillingskredse den pågældende anmelder sig som kandidat.

Anmeldelsesmyndigheden skal i forbindelse med undersøgelsen af, om de rettidigt indleverede kandidatansmeldelser er gyldige, også undersøge, om de indleverede kandidatansmeldelser indeholder de oplysninger, som er anført i loven, og om de oplysninger, som står i kandidatansmeldelsen, er korrekte. Anmeldelsesmyndigheden skal således undersøge, om de anførte oplysninger om kandidatens fulde navn, personnummer og bopæl svarer til oplysningerne i Det Centrale Personregister (CPR). Endvidere skal anmeldelsesmyndigheden undersøge, om kandidaten kan få opfyldt sit ønske om, hvordan kandidatens navn skal stå på stemmesedlen.

Hvis anmeldelsesmyndigheden har den opfattelse, at de oplysninger, der står i en indleveret kandidatansmeldelse, skal ændres, for at kandidatansmeldelsen indeholder de korrekte oplysninger, som er nævnt i loven, skal anmeldelsesmyndigheden følge den fremgangsmåde, der står i lovens § 35 om afhjælpning af mangler, der kan medføre ugyldighed. Se ovenfor. Det gælder, uanset at mangler vedrørende de krævede oplysninger om kandidaten typisk ikke vil kunne medføre, at kandidatansmeldelsen erklæres ugyldig.

For så vidt angår kandidater uden for partierne skal anmeldelsesmyndigheden også undersøge, om anmeldelsen er underskrevet af det nødvendige antal stillere, at stillerne alle er vælgere, der

bor i opstillingskredsen, samt at ingen af stillerne har anbefalet flere kandidater uden for partierne. Den, der som stiller anbefaler flere kandidater, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidaterne, jf. lovens § 32, stk. 3, og skal derfor slettes. Mangler vedrørende antallet af stillere fører til, at kandidatanmeldelsen er ugyldig, medmindre de afhjælpes i tide.

Anmeldelsesmyndigheden skal således undersøge, om der er mangler ved den indleverede kandidatanmeldelse, som anmeldelsesmyndigheden vil kunne give kandidaten mulighed for at afhjælpe efter lovens § 35.

I de tilfælde, hvor anmeldelsesmyndigheden i god tid, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, har modtaget ikke blot kandidatanmeldelser fra partiets kandidater i storkredsen, men også meddelelse fra partiet om de godkendte kandidater i storkredsen og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, skal anmeldelsesmyndigheden give vejledning og bistand efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber, hvis de modtagne dokumenter giver anmeldelsesmyndigheden anledning til det. Anmeldelsesmyndigheden vil f.eks. have anledning til at give vejledning og bistand, hvis der hersker usikkerhed om den opstillingsform, som partiet og kandidaterne ønsker, på grund af uoverensstemmelser mellem de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partiet om godkendte kandidater samt eventuelt anmeldelse af partiliste eller nominering.

Om anmeldelsesmyndighedens vejledningspligt ved uoverensstemmelser ved de modtagne kandidatanmeldelser og meddelelser om godkendte kandidater og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, se afsnit 6.7. nedenfor.

Bestemmelsen i lovens § 35 om afhjælpning af mangler ved en kandidatanmeldelse indeholder en udtømmende regulering af mulighederne for at foretage ændringer af kandidatanmeldelser efter udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser.

Hvis en kandidat f.eks. alene har anmeldt sig i én opstillingskreds, selv om kandidaten efter partiets interne regler, meddelelser m.v. skulle have anmeldt sig i alle opstillingskredse, er dette ikke en mangel, der kan medføre, at den indleverede kandidatanmeldelse er ugyldig.

Anmeldelsesmyndigheden kan efter fristens

udløb som udgangspunkt kun give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indleveret kandidatanmeldelse, hvis der er en mangel ved kandidatanmeldelsen, som anmeldelsesmyndigheden vil kunne give kandidaten en frist til at afhjælpe i medfør af lovens § 35. Når fristen for indlevering af kandidatanmeldelser er udløbet, kan anmeldelsesmyndigheden derfor som udgangspunkt ikke give kandidaten mulighed for at ansøge om at indlevere flere eller færre opstillingskredse, end der er anført i den rettidigt indleverede kandidatanmeldelse.

Anmeldelsesmyndigheden kan dog efter fristens udløb give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indgivet kandidatanmeldelse, hvis anmeldelsesmyndigheden har forsømt sin pligt til at rådgive og vejlede kandidaten efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser, med den konsekvens, at de enkelte kandidater som følge af denne forsømmelse ikke har fået mulighed for at rette de indleverede kandidatanmeldelser i tide. Denne situation vil f.eks. foreligge, hvis anmeldelsesmyndigheden i god tid inden udløbet af fristen for indlevering af kandidatanmeldelser har modtaget kandidatanmeldelser og meddelelser om godkendte kandidater, der indeholdt nogle uoverensstemmelser, der måtte give anmeldelsesmyndigheden anledning til at yde vejledning og bistand inden fristens udløb efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, men hvor anmeldelsesmyndigheden har forsømt denne pligt. Har anmeldelsesmyndigheden endvidere givet forkert vejledning eller på anden måde medvirket til, at der ikke er overensstemmelse mellem på den ene side de udfyldte kandidatanmeldelser og meddelelser fra partier om godkendte kandidater og på den anden side den ønskede opstillingsform, kan anmeldelsesmyndigheden også i denne situation give en kandidat mulighed for at ændre i en rettidigt indgivet kandidatanmeldelse, selv om fristen i mellemtiden er udløbet.

Om realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform, se afsnit 6.7. nedenfor.

Anmeldelsesmyndigheden har ikke pligt til at kontrollere, om en kandidat også er anmeldt som kandidat i en anden storkreds.

6.5. Partiernes godkendelse af kandidaterne

Kandidater, der vil opstille for et parti, skal godkendes af partiet, jf. lovens § 32, stk. 1.

Partiet skal for hver storkreds skriftligt meddele anmeldelsesmyndigheden, hvilke kandidater partiet kan godkende i de enkelte opstillingskredse, jf. lovens § 37.

Meddelelsen skal gives *senest kl. 12 ti dage før valgdagen*. Meddelelsen skal for hver *godkendt* kandidat indeholde oplysning om følgende, jf. lovens § 37:

- 1) Kandidatens navn, dvs. det navn, hvormed kandidaten skal anføres på stemmesedlen
- 2) kandidatens bopæl
- 3) kandidatens personnummer (alle 10 cifre) samt
- 4) hvilken eller hvilke opstillingskredse kandidaten er opstillet i.

Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist. Hvis meddelelse ikke gives inden udløbet af den anførte frist, kan ingen kandidat opstilles for partiet i den pågældende storkreds. Se nærmere om fristen ovenfor i afsnit 6.1.

Kandidater, der ikke godkendes i mindst én opstillingskreds, kan ikke stille op til valget. Det kan de heller ikke som kandidater uden for partierne. Dette skyldes, at disse kandidater ikke opfylder det stiller krav, der gælder for kandidater uden for partierne.

Det antages i praksis, at et parti kan trække en tidligere indgivet meddelelse om godkendelse af kandidater tilbage og indgive en ny, inden fristen udløber.

Det står ikke i loven, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at godkende kandidater eller anmelde nominering eller partiliste, jf. nedenfor i afsnit 6.6. Kompetencen tilkommer principielt det organ, der er øverste myndighed inden for partiorganisationen efter partiets egne vedtægter, men denne kompetence kan delegeres til lokale partiorganisationer i storkredsen. Rent praktisk vil anmeldelsesmyndigheden kunne lægge til grund, at det organ inden for partiet, der ved sidste folketingsvalg indgav meddelelse/anmeldelse om godkendte kandidater, nominering eller partiliste, også vil være legitimeret her til ved det kommende folketingsvalg, medmindre partiets landsorganisation oplyser noget andet.

Med hensyn til nye partier, der ikke var opstillingsberettigede ved sidste folketingsvalg, vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet sørge for, at anmeldelsesmyndigheden får besked om, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at give de pågældende godkendelser m.v.

Der er ikke nogen bestemmelser i loven om, at anmeldelsesmyndigheden skal give det kompetente organ inden for partiet besked om eventuelle mangler ved en indleveret meddelelse om godkendte kandidater, for at partiet kan afhjælpe mangler, inden fristen for indlevering af meddelelse om godkendte kandidater udløber. Anmeldelsesmyndigheden skal efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, yde vejledning og bistand inden fristens udløb i hvert fald i de tilfælde, hvor en meddelelse om godkendte kandidater, der er behæftet med mangler, er indleveret i god tid inden fristens udløb. Herved får de pågældende mulighed for at afhjælpe manglerne, inden fristen udløber.

Anmeldelsesmyndigheden skal derfor så hurtigt som muligt efter at have modtaget en meddelelse om godkendte kandidater undersøge, om den er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet, hvis det er muligt, kan afhjælpe mangelen, inden fristen for indlevering af meddelelse om godkendte kandidater udløber.

6.6. Partiernes anmeldelser af nominering og partiliste

Hvis der er opstillet to eller flere kandidater for et parti i samme opstillingskreds (*sideordnet opstilling*), kan partiet anmelde, at en af disse kandidater skal være partiets nominerede kandidat i opstillingskredsen. *Nominering* har den betydning, at den nominerede kandidat skal anføres som partiets første kandidat på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds, jf. lovens § 40, stk. 2.

Det skal stå i anmeldelsen, hvilken eller hvilke opstillingskredse kandidaten er nomineret i. Nominering kan således kun anvendes i opstillingskredse, hvor der er flere kandidater opstillet for partiet. Ingen kan være nomineret i en opstillingskreds, hvor vedkommende ikke er opstillet. En kandidat kan være nomineret i flere, eventuelt alle, opstillingskredse. Kun én kandidat for hvert parti kan være nomineret i hver opstillingskreds.

Et parti, der højst opstiller én kandidat i hver opstillingskreds inden for storkredsen (*kredsvis opstilling*), kan anmelde en bestemt rækkefølge (*partiliste*) for alle partiets kandidater i storkredsen. Anmeldelse af partiliste har den betydning, at partiets øvrige kandidater, efter at den kandidat, der er opstillet i opstillingskredsen, er anført

som partiets første kandidat på stemmesedlen i vedkommende opstillingskreds, skal anføres i partilistens rækkefølge på stemmesedlen, jf. lovens § 39, stk. 2. Anmeldelse af partiliste har endvidere betydning for udvælgelsen af kandidater og rækkefølgen for stedfortrædere, jf. lovens § 39, stk. 4, § 82 og § 85, stk. 3.

Det skal stå i anmeldelsen, hvilket nummer hver af partiets godkendte kandidater i storkredsen har på partilisten. Der er ikke noget i vejen for, at en kandidat er opstillet i flere opstillingskredse, eller at der slet ikke er opstillet en kandidat i en opstillingskreds.

Hvis et parti anmelder partiliste, når der er opstillet flere kandidater for partiet i en opstillingskreds, er anmeldelsen ugyldig.

Anmeldelser af nominering og af partiliste skal ske skriftligt til anmeldelsesmyndigheden *senest kl. 12 ti dage før valgdagen*, jf. lovens § 41, dvs. inden for samme frist som for partiernes meddelelse om godkendte kandidater, se afsnit 6.5. ovenfor. Der er ikke hjemmel til at dispensere fra denne frist.

Anmeldelsesmyndigheden skal så hurtigt som muligt efter at have modtaget en anmeldelse af en nominering eller af en partiliste undersøge, om den er i orden, og hvis ikke give det kompetente organ inden for partiet besked herom, for at partiet, hvis det er muligt, kan afhjælpe manglerne, inden fristen for anmeldelse af nominering eller af partiliste udløber, se nærmere ovenfor i afsnit 6.5.

Med hensyn til, hvilket organ inden for partiet der har kompetence til at anmelde nominering eller partiliste, se afsnit 6.5 ovenfor.

6.7. Realisering af kandidaternes og partiernes ønsker om opstillingsform

For at en person kan stille op som kandidat for et parti i en bestemt opstillingskreds, skal to betingelser være opfyldt:

- 1) personen skal gyldigt have anmeldt sig som kandidat i opstillingskredsen (hvilket skal ske senest kl. 12 elleve dage før valgdagen), og
- 2) partiet skal gyldigt have meddelt godkendelse af personen som kandidat for partiet i den pågældende opstillingskreds (hvilket skal ske senest kl. 12 ti dage før valgdagen).

Efter lovens §§ 38-40 kan kandidater, der stiler op for et parti, være opstillet enten *kredsvis*, hvorved der højst opstilles én kandidat for partiet

i opstillingskredsen, eller *sideordnet*, hvorved der opstilles to eller flere kandidater for partiet i opstillingskredsen.

Efter lovens § 41 kan et parti, der alene har kredsvis opstilling inden for storkredsen, senest kl. 12 ti dage før valgdagen anmelde partiliste for alle partiets kandidater i storkredsen, mens et parti, der har sideordnet opstilling i en eller flere opstillingskredse, inden for samme frist kan anmelde en nomineret kandidat i den eller de pågældende opstillingskredse.

De fleste partier benytter sideordnet opstilling med nominering i den form, at alle partiets kandidater i storkredsen er opstillet i alle opstillingskredse i storkredsen, men nomineret i hver sin opstillingskreds.

For at kunne bruge sideordnet opstilling med nominering i den form, at alle partiets kandidater i storkredsen er opstillet i alle opstillingskredse i storkredsen, men nomineret i hver sin opstillingskreds, skal tre betingelser være opfyldt:

- 1) alle kandidater skal anmelde sig i alle opstillingskredse,
- 2) partiet skal meddele godkendelse af alle kandidater i alle opstillingskredse og
- 3) partiet skal anmelde, i hvilken kreds den enkelte kandidat er nomineret.

Fristen for indgivelse af de i 1) nævnte kandidat-anmeldelser er kl. 12 elleve dage før valgdagen, mens fristen for indgivelse af de i 2) og 3) nævnte meddelelser og anmeldelser er kl. 12 ti dage før valgdagen.

Det er således ikke nok, at de enkelte kandidater anmelder sig i den kreds, hvor de nomineres. Det er heller ikke tilstrækkeligt, at partiet godkender alle kandidater i alle opstillingskredse, hvis kandidaterne ikke har anmeldt sig i alle opstillingskredse.

I de tilfælde, hvor anmeldelsesmyndigheden i god tid, inden fristen for indlevering af kandidat-anmeldelser udløber, har modtaget ikke blot kandidat-anmeldelser fra partiets kandidater i storkredsen, men også meddelelse fra partiet om de godkendte kandidater i storkredsen og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, skal anmeldelsesmyndigheden efter forvaltningslovens § 7, stk. 1, give vejledning og bistand, inden fristen for indlevering af kandidat-anmeldelser udløber, hvis de modtagne dokumenter giver anmeldelsesmyndigheden anledning hertil. F.eks. vil anmeldelsesmyndigheden have anledning til at give vejledning og bistand,

hvis der hersker usikkerhed om den opstillingsform, som partiet og kandidaterne ønsker, på grund af uoverensstemmelser mellem de udfyldte kandidatmeldelser og meddelelser fra partiet om godkendte kandidater samt eventuelt anmeldelse af partiliste eller nominering.

Det er derfor vigtigt, at anmeldelsesmyndigheden, når anmeldelsesmyndigheden, inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber, har modtaget meddelelse fra partiet om godkendte kandidater og eventuelt også anmeldelse af partiliste eller nominering, undersøger, om der er uoverensstemmelser mellem de indleverede dokumenter. I så fald skal anmeldelsesmyndigheden så hurtigt som muligt kontakte partiet/kandidaten for at få afklaret uoverensstemmelserne.

Nedenfor følger nogle *eksempler* på forskellige uoverensstemmelser med angivelse af, hvordan uoverensstemmelserne kan afhjælpes:

- Har en kandidat f.eks. ikke anmeldt sig i alle de kredse, hvor kandidaten er godkendt af partiet, kan uoverensstemmelsen – hvis det er muligt og kandidaten i øvrigt ønsker det – afhjælpes ved, at kandidaten, inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber, anmelder sig som kandidat i de resterende kredse. I disse tilfælde skal anmeldelsesmyndigheden kontakte kandidaten så hurtigt som muligt for at afklare uoverensstemmelsen og give kandidaten mulighed for at afhjælpe denne. Afhjælpningen skal ske, inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber. 12-timersreglen i lovens § 35, 3. pkt., hvorefter en kandidat kan få en frist på 12 timer til at indlevere en ny kandidatmeldelse eller afhjælpe manglerne på anden måde, gælder ikke her, da kandidatmeldelsen ikke på grund af uoverensstemmelsen er behæftet med en mangel, der kan gøre anmeldelsen ugyldig.
- Har en kandidat anmeldt sig i flere kredse end den/de, hvor kandidaten er godkendt af partiet, kan uoverensstemmelsen skyldes, at partiet ved en fejl ikke har godkendt kandidaten for alle de relevante kredse. Derfor skal anmeldelsesmyndigheden i et sådant tilfælde så hurtigt som muligt kontakte partiets kompetente organ for at finde ud af, om der er sket en sådan fejl, og give partiet mulighed for at afhjælpe uoverensstemmelsen. Det sker ved, at partiet godkender kandida-

ten som kandidat i de resterende kredse, inden fristen for indgivelse af partiernes meddelelser om godkendte kandidater udløber.

- Har et parti angivet på forsiden af meddelelsen om godkendte kandidater, at partiet ønsker sideordnet opstilling, og på bagsiden af meddelelsen alene godkendt kandidaterne for én opstillingskreds hver, skal anmeldelsesmyndigheden kontakte partiets kompetente organ så hurtigt som muligt efter at have modtaget meddelelsen for at få afklaret, om partiet ønsker sideordnet eller kredsvis opstilling. Det samme gælder, hvis partiet har angivet kredsvis opstilling på forsiden og på bagsiden godkendt to eller flere kandidater for en eller flere eller alle opstillingskredse. Partiet skal i disse situationer have mulighed for at afhjælpe uoverensstemmelsen, inden fristen udløber for partiernes meddelelser om godkendte kandidater og anmeldelser af partiliste eller nominering. Har et parti angivet, at det ønsker sideordnet opstilling, men ikke godkendt kandidaterne for alle de relevante opstillingskredse, kan uoverensstemmelsen afhjælpes ved, at partiet, inden fristen for partiernes meddelelser om godkendte kandidater udløber, giver meddelelse til anmeldelsesmyndigheden om, at partiet godkender kandidaterne i alle opstillingskredse. Dette forudsætter imidlertid, at kandidaterne har anmeldt sig i alle opstillingskredse. Har kandidaterne alene anmeldt sig i en eller flere af opstillingskredse, skal kandidaterne endvidere anmelde sig som kandidat i alle de relevante kredse, inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber. Ellers får partiets afhjælpning af uoverensstemmelsen ingen retsvirkning.

I de tilfælde, hvor anmeldelsesmyndigheden i god tid, inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber, kun har modtaget kandidatmeldelser, men ikke har modtaget meddelelser fra partierne om de godkendte kandidater, vil anmeldelsesmyndigheden normalt ikke have nogen grund til, inden fristen for indlevering af kandidatmeldelser udløber, at undersøge, om der er nogen hindringer for, at den opstillingsform, partiet og kandidaterne ønsker, kan realiseres.

Har en kandidat for et parti, der plejer at have sideordnet opstilling med alle kandidater opstil-

let i alle kredse, alene anmeldt sig i én eller nogle kredse, kan det være hensigtsmæssigt at kontakte kandidaten eller kontaktpersonen herom, hvis det er muligt, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. På den måde får kandidaten mulighed for, hvis dette er kandidaten's ønske, at anmelde sig i de andre kredse, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. Anmeldelsesmyndigheden har dog ikke pligt til at reagere i sådanne tilfælde.

Har en kandidat for et parti, der plejer at benytte kredsvis opstilling, anmeldt sig i alle kredse, kan det på samme måde være hensigtsmæssigt at kontakte kandidaten eller kontaktpersonen herom, hvis det er muligt, inden fristen for indlevering af kandidatanmeldelser udløber. Anmeldelsesmyndigheden har dog heller ikke i dette tilfælde pligt til at reagere. Hvis det viser sig, at kandidaten ved en fejl har anmeldt sig i alle kredse i stedet for kun i én kreds, er det dog ikke nødvendigt, at kandidaten ændrer kandidatanmeldelsen, da kandidaten's/partiets ønske kan opfyldes ved, at partiet kun godkender kandidaten i den relevante opstillingskreds.

Som anført i afsnit 6.5. er der som udgangspunkt ikke hjemmel til at afhjælpe uoverensstemmelser mellem de modtagne kandidatanmeldelser og partiets meddelelse om godkendte kandidater og anmeldelse af nominering og partiliste efter de respektive frister er udløbet. Der er kun adgang til afhjælpning, hvis anmeldelsesmyndigheden har forsømt sin vejledningspligt efter forvaltningslovens § 7, stk. 1. Se nærmere herom i afsnit 6.5.

6.8. Fortegnelser over de opstillede kandidater

Så hurtigt som muligt efter, at fristen for partiernes meddelelse til anmeldelsesmyndigheden om godkendte kandidater og nominering af kandidater samt anmeldelse af partiliste er udløbet (kl. 12 ti dage før valgdagen), skal anmeldelsesmyndigheden udarbejde fortegnelser over de kandidater, der er opstillet i storkredsen, jf. lovens § 42, stk. 1. Fortegnelserne sendes straks til valgbestyrelserne i hver opstillingskreds i storkredsen, bortset fra Bornholms Storkreds, til brug ved fremstillingen af stemmesedler og opslag for de enkelte opstillingskredse.

Før hvert valg vil Indenrigs- og Sundhedsministeriet give anmeldelsesmyndigheden meddelelse om, hvilken form (skema) der skal bruges,

når fortegnelserne over de opstillede kandidater skal udarbejdes.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil også give anmeldelsesmyndigheden meddelelse om, hvilke myndigheder m.v. ud over valgbestyrelserne der skal have sendt fortegnelserne.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil bl.a. give anmeldelsesmyndigheden meddelelse om, at fortegnelserne ud over til valgbestyrelserne i storkredsen skal sendes til kommunalbestyrelserne i storkredsen med henblik på, at kommunalbestyrelserne kan sørge for, at vælgerne kan gøre sig bekendt med fortegnelsen ved brevstemmeafgivning på folkeregistre, i plejehjem og ældreboliger m.v. og i vælgerens hjem.

Kommunalbestyrelserne vil senest 8 dage før valgdagen fra anmeldelsesmyndigheden have modtaget fortegnelser over de kandidater, der er opstillet i storkredsen.

6.9. Stemmesedler og opslag

6.9.1. Stemmesedler

Valgbestyrelsen sørger for at få fremstillet stemmesedlerne til brug ved afstemningen i opstillingskredsen, jf. lovens § 43.

Stemmesedlerne udarbejdes på grundlag af de fortegnelser over de opstillede kandidater, som anmeldelsesmyndigheden har udarbejdet.

Om stemmesedlernes indhold og udformning, se bekendtgørelse nr. 651 af 19. juni 2007 om stemmesedler til brug ved folketingsvalg. Bekendtgørelsen er gengivet i *bilag 3* til vejledningen. *Bilag 4* viser et udsnit af en fiktiv stemmeseddel.

Stemmesedlerne skal være af hvidt karton eller svært papir med en gramvægt på mindst 125 g/m², men en sværere kvalitet kan også benyttes, f.eks. med en gramvægt på 140 g/m². Afholdes der folketingsvalg samme dag som kommunale og regionale valg eller valg af danske medlemmer til Europa-Parlamentet, skal det karton eller det svære papir, der bruges til stemmesedlerne til folketingsvalget, være lyst blå.

Vælgeren skal på selve stemmesedlen vejledes om, hvordan afgivning af stemme skal ske. Øverst på stemmesedlen og adskilt fra stemmesedlens øvrige tekst skal der stå: »Sæt x til højre for et partinavn eller et kandidatnavn. Sæt kun ét x på stemmesedlen«. Efter den nye bekendtgørelse i 2007 om stemmesedler til brug for folketingsvalg skal vejledningsteksten ikke mere af-

grænses opad ved en fed vandret streg. Den fede, vandrette streg, der adskiller vejledningsteksten fra det første partifelt på stemmesedlerne, skal gøres dobbelt så fed som de fede, vandrette streger, der i øvrigt afgrænser de forskellige partiers felter. Endvidere skal ordet "Folketingsvalget" med tilføjelse af årstallet for valget anføres med store, fede typer og ikke blot med fede typer umiddelbart over vejledningsteksten.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal stemmesedler er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse.

6.9.2. Opslag

Foruden stemmesedler skal valgbestyrelsen til brug for valget fremstille opslag til ophængning i stemmelokalerne, jf. lovens § 45, stk. 3. Opslaget skal angive samtlige partiers og kandidaters navne i den rækkefølge, hvori de er anført på stemmesedlen. Partiernes bogstavbetegnelse skal også angives, jf. lovens § 45, stk. 3.

Valgbestyrelsen skal sørge for, at det nødvendige antal opslag er afleveret til kommunalbestyrelsen i god tid inden afstemningens begyndelse.

6.9.3. Fejl i stemmesedler og opslag

Valgbestyrelsen skal inden afstemningen sikre sig, at der ikke er fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag. Er der fejl i de fremstillede stemmesedler og opslag, skal valgbestyrelsen sørge for at få fremstillet nye stemmesedler og opslag, hvor fejlen er rettet. Dette skal ske tids nok til, at de nye stemmesedler og opslag kan anvendes, når afstemningen går i gang på valgdagen.

Er det ikke muligt at få fremstillet nye stemmesedler tids nok til, at disse kan anvendes, når afstemningen går i gang på valgdagen, skal valgbestyrelsen, uden at afbryde afstemningen, straks orientere Indenrigs- og Sundhedsministeriet med henblik på at drøfte, hvordan fejlen kan afhjælpes.

6.9.4. Afdøde kandidater

Folketingsvalgloven indeholder ikke udtrykkelige regler om, hvad valgbestyrelsen skal gøre, hvis en kandidat til folketingsvalget dør inden valget. Valgbestyrelsen skal, når den har fået kendskab til oplysninger som en kandidats dødsfald, der vil føre til eller ville have ført til æn-

dring af stemmesedlen, og som er relevant for vælgeres stemmeafgivning, sikre, at stemmesedlen ændres eller fremstilles på ny, således at den afdøde kandidat ikke medtages, eller, hvis dette ikke er muligt, at vælgerne får kendskab til dødsfaldet på anden måde.

Selv om det ikke kan udelukkes, at vælgere, der får kendskab til kandidatens dødsfald, vil stemme på et andet parti, kan en sådan oplysning ikke i sig selv betragtes som valgagitation, jf. afsnit 7.5., da meddelelsen om en kandidats dødsfald ikke i sig selv indeholder en opfordring til at stemme på et givet parti. En sådan oplysning er heller ikke i sig selv i strid med den almindelige valgretlige grundsætning om neutralitet, jf. afsnit 7.8., da selve meddelelsen ikke udsætter vælgeren for nogen holdningspåvirkning.

Den relevante oplysning af vælgerne må ske ved opslag i stemmerum og stemmelokaler. Opslagene skal udformes neutralt, f.eks. som en meddelelse om, at kandidat NN med angivelse af det parti, kandidaten stiller op for, er afgået ved døden. Det er valgbestyrelsen, der sørger for at få fremstillet opslagene, og kommunalbestyrelsen, der sørger for at få sat opslagene op.

6.10. Partiernes plakatsætning ved offentlig gade eller vej m.v.

Om partiernes plakatsætning ved offentlig gade eller vej m.v. gælder reglerne i lov om offentlige veje (lovbekendtgørelse nr. 671 af 19. august 1999 med senere ændringer), hvorefter det er vejbestyrelsen, der giver tilladelse til varig eller midlertidig anbringelse af bl.a. skilte, jf. § 102 i lov om offentlige veje. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 645 af 12. oktober 1989, som ændret ved bekendtgørelse nr. 828 af 25. november 1998, om valgagitation fastsætter på samme måde, at opslag af plakater o.lign. til valgagitation på eller ud til offentlig gade, vej eller plads kun må ske, hvis ejeren har givet skriftlig tilladelse til det.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår den kan give tilladelse til opslag af plakater på kommunens veje efter vejloven og den nævnte bekendtgørelse om valgagitation, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen.

En kommunalbestyrelse kan ikke beslutte, at der slet ikke må hænges valgplakater op på kommunens vejarealer. Kommunalbestyrelsen kan

heller ikke i øvrigt følge en praksis, der fører til, at valgplakater ikke kan sættes op på kommunevejene, eller at valgplakater kun kan hænges op på veje, hvor man må regne med, at opsætningen ikke vil have nogen effekt. Regler eller retningslinjer for plakatopsætning skal endvidere administreres på samme måde over for alle partier m.v., der deltager i valget.

Om forbuddet mod valgagation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, se afsnit 7.5. nedenfor.

7. Afstemning på valgdagen

Afstemningen foregår på ét afstemningssted i hvert afstemningsområde.

Overalt i landet begynder afstemningen kl. 9 og fortsætter til kl. 20, og så længe der endnu derefter møder vælgere op for at stemme. Afstemningen sluttes, når ingen vælger tilkendegiver at ville stemme, selv om de opfordres til det, jf. lovens § 46, stk. 1.

Ingen vælger må således nægtes adgang til at stemme – heller ikke efter kl. 20 – hvis vælgeren er mødt op for at stemme, inden afstemningen rent faktisk er afsluttet. Det gælder også, hvis vælgeren er mødt op for at stemme efter kl. 20, men inden afstemningen rent faktisk er afsluttet.

7.1. Kommunalbestyrelsens forberedelse af afstemningen

Kommunalbestyrelsen skal sørge for lokaler til afstemningen samt det nødvendige antal stemmerum og stemmekasser, jf. lovens § 45, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i øvrigt sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, jf. lovens § 45, stk. 4. Det indebærer, at kommunalbestyrelsen skal sørge for det nødvendige antal valgborde m.v. med den nødvendige bemanding. Loven indeholder ikke nærmere regler om, hvor mange valgborde, stemmerum og stemmekasser der skal være på de enkelte afstemningssteder i forhold til antallet af vælgere ved afstemningsstederne. Dette spørgsmål afgøres af kommunalbestyrelsen ud fra erfaringerne fra tidligere valg med, hvad der må anses for nødvendigt på de enkelte afstemningssteder, og hvad der må anses for muligt under hensyn til de pladmæssige forhold og antallet af tilfornede vælgere, der vil kunne udpeges. Det vil dog være hensigtsmæssigt at prøve at undgå, at der er mere end 1.500

vælgere pr. bord (valgliste), da dette normalt kan medføre kødannelse på visse tidspunkter under afstemningen.

Stemmerum og stemmekasser skal være indrettet som fastsat i lovens § 45, stk. 2. Der skal bl.a. være det nødvendige udstyr i hvert stemmerum for, at vælgerne kan afgive deres stemme (skriveplade, blyant eller andet egnet skriveredskab).

På hvert afstemningssted (i hvert stemmelokale) skal der være indrettet et stemmerum, hvor der er plads til, at tre personer kan opholde sig samtidig. Stemmerummet skal således have plads til, at der ud over vælgeren kan opholde sig to valgstyrelere eller tilfornede, når en vælger har brug for hjælp til at afgive sin stemme, se nedenfor i afsnit 7.3. Det særlige stemmerum skal så vidt muligt være stort nok til, at det ud over to valgstyrelere eller tilfornede kan benyttes af en vælger i kørestol.

Når kommunalbestyrelsen udpeger de bygninger/lokaler, der skal bruges under afstemningen, skal kommunalbestyrelsen i øvrigt tage hensyn til, at lokalerne så vidt muligt skal være tilgængelige for kørestolsbrugere og andre stærkt bevægelseshæmmede. Kommunalbestyrelsen kan af Statens Byggeforskningsinstitut få rådgivning om den fysiske indretning af stemmelokalerne og om, hvilke mål et stemmerum skal have, for at det også vil kunne benyttes af kørestolsbrugere. Statens Byggeforskningsinstitut kan kontaktes på tlf.nr. 45 86 55 33. Se også instituttets hjemmeside, der findes på adressen: www.sbi.dk/tilgaengelighed/bygningsindretning.

I stemmelokalerne skal der være opslag, der angiver alle partiers navne og bogstavbetegnelse samt alle kandidaters navne i den rækkefølge, som de er anført i på stemmesedlerne, se afsnit 6.9.2.

Det vil være hensigtsmæssigt, at der hænges opslag op i stemmerummene, som vejleder vælgeren om fremgangsmåden ved stemmeafgivningen og om muligheden for at få byttet stemmesedlen til en ny, hvis den er fejlagtigt afkrydset, jf. lovens § 48, stk. 2.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er truffet de nødvendige forberedelser til afstemningen på hvert afstemningssted, herunder at valgstyrelere og de tilfornede vælgere er oplyst om deres opgaver på valgdagen, jf. lovens § 45, stk. 4.

En række af den tidligere lovs detaljerede bestemmelser om, hvordan opgaverne på afstemningsstedet skal varetages, herunder om opbevaring af nøglerne til stemmekasserne, er ikke medtaget i den gældende lov. Det forudsættes, at de nærmere regler herom i stedet fastsættes af kommunalbestyrelsen.

Om rygning i stemmelokalerne se lov nr. 512 af 6. juni 2007 om røgfri miljøer, hvorefter det ikke er tilladt at ryge i indendørs lokaliteter, som offentligheden har adgang til, jf. lovens § 18, stk. 1. Det kan besluttes at indrette rygerum og rygekabiner, hvor rygning kan finde sted, jf. lovens § 18, stk. 2. Hvad der forstås ved et rygerum og en rygekabine fremgår af lovens § 3, stk. 1 og 2.

Hvis stemmelokalerne befinder sig på en skole eller en anden institution for børn og unge under 16 år, må der heller ikke ryges på skolens eller institutionens udendørs arealer, jf. lovens § 8, stk. 1. Det følger af lovens § 8, stk. 2, at det på sådanne skoler og institutioner vil være tilladt at indrette rygerum. Derimod vil det ikke være tilladt at opstille rygekabiner.

7.2. Den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen

Lovens §§ 47 og 48 fastsætter den almindelige fremgangsmåde ved stemmeafgivningen:

»§ 47. Valgret udøves ved personligt fremmøde på afstemningsstedet. Vælgeren skal inden stemmeafgivningen aflevere sit valgkort til valglisteføreren. Har en vælger ikke medbragt valgkort, udskrives et valgkort. Vælgeren skal i øvrigt på forespørgsel give oplysning om navn, bopæl og fødselsdato. Hvis der er tvivl om en vælgers identitet, skal denne fastslås, om fornødent ved fremlæggelse af dokumentation herfor. Derefter, og når valglisteføreren har afmærket vælgerens navn på valglisten, udleveres en stemmeseddel til vælgeren.

§ 48. Stemmeafgivningen sker i stemmerummet, hvor kun vælgeren må være til stede. På stemmesedlen sætter vælgeren et kryds ved et partinavn eller et kandidatnavn.

Stk. 2. En vælger kan få ombyttet sin stemmeseddel, hvis den er fejlagtigt afkrydset eller ved uagtsomhed gjort ubrugelig. Ombytning kan ikke ske, efter at stemmesedlen er lagt i stemmekassen.

Stk. 3. Når stemmeafgivningen er foretaget, sammenfolder vælgeren stemmesedlen, således

at ingen kan se, hvordan der er stemt. Derefter lægger vælgeren stemmesedlen i stemmekassen i overværelse af en tilforordnet vælger.«

Vælgere, der har afgivet en brevstemme, som er taget i betragtning, kan ikke stemme ved afstemningen på valgdagen, jf. lovens § 67.

Det er ikke nogen betingelse, at valgkort medbringes ved stemmeafgivningen, jf. lovens § 47, 3. pkt. som gengivet ovenfor.

7.3. Reglerne om hjælp til stemmeafgivningen

Vælgere, der på grund af manglende færlighed, svagelighed eller lignende ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet eller stemmerummet eller i øvrigt afgive stemme på den foreskrevne måde, kan forlange at få den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen. Der kan i den forbindelse ske de nødvendige lempelser i den foreskrevne fremgangsmåde, jf. lovens § 49, stk. 1.

Skal en vælger have hjælp til at afgive stemme, skal to valgstyrere eller tilforordnede vælgere, efter at have sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i § 47, give vælgeren den nødvendige hjælp. Blinde eller svagsynede vælgere kan dog i stedet forlange hjælp af en person, som vælgeren selv har udpeget, jf. lovens § 49, stk. 2.

En vælger må kun få hjælp til at afkrydse stemmesedlen, hvis vælgeren umiddelbart over for dem, der yder hjælp, utvetydigt kan tilkendegive, hvilket parti eller kandidat vælgeren ønsker at stemme på, jf. lovens § 49, stk. 3.

En håndskrevet eller maskinskrevet seddel, som vælgeren har medbragt, hvor der står, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren ønsker at stemme på, er ikke en umiddelbar tilkendegivelse.

Hvis det er nødvendigt, skal en vælger have mulighed for at afgive stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, f.eks. i en bil parkeret ved afstemningsstedet. To valgstyrere eller tilforordnede vælgere skal i så fald, efter at have sikret sig vælgerens identitet efter reglerne i § 47, bringe stemmesedlen ud til vælgeren. Efter at vælgeren har stemt og foldet stemmesedlen sammen, lægger valgstyrerne eller de tilforordnede stemmesedlen ned i en transportabel stemmekasse og bringer stemmekassen tilbage til stemmelokalet.

Det er særdeles vigtigt, at stemmeafgivningen sker på en betryggende måde, således at de pågældende vælgere ikke bliver udsat for nogen påvirkning med hensyn til, hvordan de skal

stemme, og således at ingen får lejlighed til at gøre sig bekendt med, hvorledes vælgeren har stemt.

Hvis en vælger, der afgiver stemme umiddelbart uden for stemmelokalet, skal have hjælp til at afkrydse stemmesedlen, må alene *enten* de to valgstyrelser eller tilfornede vælgere, der giver vælgeren den nødvendige hjælp, *eller*, for blinde eller svagsynede vælgere, den hjælper, som vælgeren selv har udpeget, medvirke ved stemmeafgivningen og gøre sig bekendt med, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på.

I øvrigt indeholder lovens § 51, stk. 1, følgende bestemmelse:

”De personer, der forestår afstemningen, må ikke under afstemningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på. De må ikke over for uvedkommende oplyse, om en vælger har været til stede for at afgive stemme eller i øvrigt oplyse forhold vedrørende en vælgers stemmeafgivning.”

De personer, der medvirker ved afstemningen, har således tavshedspligt med hensyn til, hvad de får at vide om en vælgers stemmeafgivning.

7.4. Opretholdelse af ro og orden i stemmelokalerne

Ifølge lovens § 50 kan valgstyrelserne bestemme, at det ud over de personer, der står for afstemningen, kun er de vælgere, der skal afgive stemme, der må opholde sig i stemmelokalet. Valgstyrelserne kan også begrænse antallet af de vælgere, der må være til stede, når hensynet til ro og orden i stemmelokalerne kræver det. De tilstedeværende skal rette sig efter valgstyrelsernes anvisninger.

Reglerne i den tidligere lov, hvorefter de opstillede kandidater - og for hver kandidat en vælger, som kandidaten havde udpeget for valgstyrelserne - havde en særlig ret til at opholde sig i stemmelokalet, er ophævet. Det var dog ikke meningen at ændre eventuelle lokale traditioner for, at kandidater og deres eventuelle repræsentanter kunne være til stede på afstemningsstederne, men det beror alene på valgstyrelsernes beslutning, om og i hvilket omfang de pågældende må være til stede på afstemningsstederne.

Borgmesteren hører til de personer, der står for afstemningen, og har derfor ret til at opholde sig i stemmelokalerne.

7.5. Valgagitation ikke tilladt i stemmelokalerne m.v.

Valgstyrelserne skal sørge for, at vælgerne ikke bliver udsat for valgagitation i stemmelokalerne eller andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, jf. lovens § 50.

Efter almindelige valgregtlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling skal valgstyrelserne endvidere sikre, at vælgerne kan afgive stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke uddeles propagandamateriale eller hænges valgplakater op eller på anden måde udøves egentlig valgagitation i de nævnte lokaliteter eller de umiddelbare adgangsveje hertil, f. eks. gange, trapper samt efter omstændighederne skolegårde og lignende, jf. nedenfor.

Det er i loven forudsat, at valgstyrelserne alene skal skride ind, når manifestationerne er af en vis påtrængende karakter. At vælgere, der møder op for at stemme, bærer emblemer, mærkater eller lignende med opfordringer til at stemme på et bestemt parti eller en bestemt kandidat, er normalt ikke i sig selv nok til, at valgstyrelserne skal skride ind.

Derimod må de personer, der deltager i afviklingen af afstemningen, dvs. valgstyrelser og tilfornede og kommunalt ansatte, overhovedet ikke bære politiske emblemer, mærkater eller lignende. De må heller ikke bære mærkater, emblemer eller lignende, der agiterer for et bestemt synspunkt i forhold til aktuelle politiske spørgsmål eller i øvrigt giver udtryk for en bestemt politisk holdning eller lignende.

Det er ikke i strid med de nævnte grundsætninger at bære dannebrogsemblemer eller lignende eller at flage med dannebrogssflag.

Valgstyrelserne skal i øvrigt sørge for, at vælgerne har uforstyrret adgang til og fra stemmelokalerne.

Placering af valgplakater m.v. på afstemningsstedets matrikel (f.eks. i en skolegård) er ikke i sig selv i strid med folketingsvalglovens § 50. Det afgørende efter loven er, om der er tale om valgagitation på »steder i umiddelbar tilknytning« til stemmelokalerne. Valgagitation på afstemningsstedets matrikel skal imidlertid foregå i en så passende afstand fra indgangsdøren til den bygning, hvor stemmelokalerne ligger, at det ikke sker »i umiddelbar tilknytning« til stem-

melokalerna. Er der tale om en større bygning med flere indgangsdøre, er den eller de relevante indgangsdøre i denne sammenhæng dem, som vælgerne skal bruge, når de møder frem for at stemme på valgdagen.

Vurderingen af, hvad der må anses for "pas-sende afstand", vil afhænge af de konkrete adgangsforhold til bygningen med stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsen kan som ejer, eventuelt bruger, af den matrikel, hvor bygningen med stemmelokaler ligger, imidlertid beslutte, om valgagitation på afstemningsstedets matrikel i det hele taget skal være tilladt, uanset om en sådan valgagitation ikke i øvrigt ville være i strid med forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil.

Områder på eller ud til offentlig gade eller vej er ikke omfattet af forbuddet mod valgagitation i stemmelokalerne og andre steder i umiddelbar tilknytning hertil, selv om de måtte ligge tæt på indgangsdøren til bygningen med stemmelokaler.

Om kommunalbestyrelsens tilladelse til op-sætning af valgplakater på kommunens vejarealer, se afsnit 6.10. ovenfor.

7.6. *Indsamlinger på afstemningsstederne*

Kommunalbestyrelsen afgør, om der må ske indsamlinger til velgørende formål (Røde Kors, Folkekirkens Nødhjælp m.v.) på valgdagen ved de enkelte afstemningssteder. Kommunalbestyrelsen kan i den forbindelse stille betingelser om, hvor store indsamlingsbøsserne må være, og hvor de må stå m.v. Indsamlingsbøsserne skal selvsagt placeres uden for stemmelokalerne.

Eventuelle indsamlinger skal i øvrigt foregå således, at de ikke på nogen måde kan forstyrre valghandlingen, herunder gøre det besværligt at komme ind og ud af stemmelokalerne.

Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse til sådanne indsamlinger, skal i øvrigt træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre, at afstemningen kan foregå uforstyrret.

7.7. *Andre afstemninger samtidig med valg*

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der i

forbindelse med valget skal afholdes en særlig lokal afstemning. En forudsætning herfor er, at den lokale afstemning tilrettelægges på en sådan måde, at den lokale afstemning foregår tydeligt og klart adskilt fra folketingsvalget, herunder med særlige valgborde, stemmerum og stemmekasser og så vidt muligt i adskilte lokaler med særskilte adgangsveje til de pågældende stemmelokaler. Den lokale afstemning skal herudover tilrettelægges på en måde, så den ikke kan virke forstyrrende på vælgernes adgang til at stemme ved folketingsvalget eller på gennemførelsen af valget i øvrigt, og sådan, at folketingsvalget har første prioritet i forhold til den lokale afstemning.

7.8. *Exit polls*

Loven indeholder ikke bestemmelser, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der kan foretages meningsmålinger på afstemningsstederne på valgdagen, efter at vælgerne har afgivet deres stemme (exit polls).

Efter de almindelige valgetrlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling skal vælgerne kunne stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden.

Der må derfor ikke foretages meningsmålinger på valgdagen i stemmelokalerne eller på steder i umiddelbar tilknytning hertil. Der er ikke noget i vejen for at afholde meningsmålingen uden for stemmelokalerne og steder i umiddelbar tilknytning hertil, blot man først henvender sig til vælgerne, efter at de har stemt.

Meningsmålinger, der afholdes inden for afstemningsstedets matrikel, kan kun foretages med kommunalbestyrelsens tilladelse. Kommunalbestyrelsens afgørelse, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser der skal gives tilladelse, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse. Kommunalbestyrelsen må derfor ikke ud fra et ønske om at forhindre afholdelsen af sådanne meningsmålinger give afslag eller gøre en tilladelse betinget af, at resultatet først offentliggøres efter afstemningens afslutning for at forhindre, at sådanne meningsmålinger afholdes.

Meningsmålinger på områder på eller ud til offentlig gade eller vej kan derimod foretages uden tilladelse fra kommunalbestyrelsen.

Efter Indenrigs- og Sundhedsministeriets opfattelse kan der ikke udledes et forbud mod offentliggørelse af sådanne meningsmålinger, inden afstemningen på valgdagen er afsluttet, af forbuddet i loven mod foretagelse af stemmeoptælling og offentliggørelse af resultatet inden kl. 20 på valgdagen.

7.9. Pressens adgang til stemmelokalerne

Det er valgstyrene på vedkommende afstemningssted, der som ansvarlige for afstemningen på valgdagen afgør, om og på hvilken måde pressen, herunder et tv-reportagehold, skal have adgang til et stemmelokale.

Valgstyrene skal sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod stemmehemmeligheden. Pressen må derfor under ingen omstændigheder overvære en vælgers stemmeafgivning i stemmerummet, hvor kun vælgeren og de, der efter loven må give vælgeren den nødvendige hjælp til stemmeafgivningen, må være til stede, jf. lovens § 48, stk. 1, og § 49. I de tilfælde, hvor en vælger får lov til at stemme uden for stemmelokalet, må pressen heller ikke overvære vælgerens stemmeafgivning på en sådan måde, at pressen kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, jf. lovens § 49. Pressen må heller ikke se, hvorledes en vælger har stemt, inden vælgeren lægger stemmesedlen i stemmekassen, da vælgeren skal folde stemmesedlen sammen på en sådan måde, at ingen kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på, jf. lovens § 48, stk. 3. Dette gælder, uanset om vælgeren udtrykkeligt ønsker, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt.

Valgstyrene skal også sikre, at pressen ikke får adgang til stemmelokalerne på en måde, der strider mod den valgetlige grundsætning om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valghandlingens afvikling og mod forbuddet mod valgagitation, jf. afsnit 7.5 og 7.8 ovenfor. Det må derfor sikres, hvis der gives tilladelse hertil, at pressen først henvender sig til vælgerne, efter at disse har stemt, at vælgerne kun afbildes/medvirker i reportagen efter eget ønske, og at reportagen fra stemmelokalerne ikke får karakter af valgagitation over for de vælgere, der er til stede i lokalet.

Valgstyrenes afgørelse af, om og i bekræftende fald på hvilke betingelser det kan tillades, at pressen er til stede under afstemningen, skal træffes i overensstemmelse med almindelige grundsætninger om saglighed og ligelighed i forvaltningen med henblik på at sikre afstemningens uforstyrrede varetagelse.

8. Brevstemmeafgivning

8.1. De generelle regler om brevstemmeafgivning her i landet

Reglerne om brevstemmeafgivning her i landet findes i lovens §§ 53-56 og §§ 60-62.

Efter disse bestemmelser kan enhver vælger, der er forhindret i at møde frem til afstemningen på valgdagen, brevstemme på ethvert folkeregister de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest den næstsidste hverdag, herunder også lørdag, før valgdagen.

Visse nærmere angivne grupper af vælgere kan brevstemme inden for det samme tidsrum på sygehuse, på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse.

Endelig kan vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke kan møde frem på afstemningsstedet, brevstemme i deres eget hjem, medmindre de har mulighed for at stemme på sygehuse, på plejehjem m.v. eller i ældreboliger.

Om stemmeafgivning på mindre øer, se nedenfor i afsnit 8.5.

Ifølge lovene om folketingsvalg på Færøerne og i Grønland kan færøske og grønlandske vælgere, der opholder sig her i landet, brevstemme på folkeregistrene her i landet til valget på Færøerne henholdsvis i Grønland. De kan brevstemme fra 3 måneder før valgdagen. Der benyttes det samme brevstemmemateriale som ved valget i Danmark. Til valg på Færøerne udfyldes brevstemmesedlen med bogstavbetegnelsen eller navnet på et parti eller med et kandidatnavn. På yderkuverten udstreges ordet "Danmark" og erstattes med "Færøerne". Til valg i Grønland udfyldes brevstemmesedlen med navnet på et parti eller med et kandidatnavn. På yderkuverten udstreges ordet "Danmark" og erstattes med "Grønland".

Ved brevstemmeafgivningen må kun anvendes det brevstemmemateriale, der er fremstillet

af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. afsnit 8.7.3. og 9.2.2. nedenfor.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet nyt brevstemmemateriale til brug ved kommende valg til Folketinget i stedet for det materiale, der blev brugt ved folketingsvalget i 2005. I det nye materiale har konvolutten til stemmesedlen en anden blå farve (meget blå) end den konvolut (lys blå/gråblå), der har været brugt indtil nu. Desuden er teksten i vejledningen på forsiden af konvolutten ændret i forbindelse med valgkredsreformen, så "amts- eller storkreds" er ændret til "valgkreds". Da den blå farve på konvolutten til stemmesedlen i det hidtidige materiale adskiller sig for meget fra den blå farve på konvolutten til stemmesedlen i det nye materiale, må det hidtidige materiale *ikke bruges* til et kommende folketingsvalg.

Brevstemmematerialet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg består af

- 1) en grå stemmeseddel påtrykt ordene »Stemmeseddel til Folketingsvalg« og forsynet med tre rubrikker til at angive henholdsvis partibogstav, partinavn og kandidatnavn,
- 2) en blå konvolut, der på forsiden er påtrykt ordene "Stemmeseddel til folketingsvalg" samt en kortfattet vejledning om, hvordan stemmesedlen skal udfyldes,
- 3) et følgebrev, hvor det bl.a. fremgår af teksten, at den stemmeseddel, der fremsendes i den lukkede konvolut, er en stemmeseddel til valg til Folketinget, og hvor der på vejledningssiden i nederste højre hjørne er trykt "Schultz 2005", samt
- 4) en gulbrun yderkuvert, der på forsiden i nederste venstre hjørne er påtrykt ordene "Stemmeseddel til folketingsvalg".

Indenrigs- og Sundhedsministeriet kan bestemme, at følgebrev og yderkoverter, som kommunalbestyrelsen har fået fremstillet, kan anvendes i stedet for de følgebrev og yderkoverter, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet, jf. lovens § 60, stk. 3.

I henhold hertil har Indenrigs- og Sundhedsministeriet bestemt, at det følgebrev, som kommunalbestyrelsen kan udskrive fra KMD A/S's valgudskrivningssystem, samt den yderkuvert, der passer til dette følgebrev, skal sidestilles med følgebrev og yderkoverter, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet. Disse følgebrev og yderkoverter kan derfor anvendes ved den brevstemmeafgivning, som kommunal-

bestyrelsen står for, dvs. brevstemmeafgivning på folkeregistrene, på plejehjem m.v. og i ældreboliger, samt i vælgerens hjem.

Det brevstemmemateriale, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet, skal altid findes på folkeregistrene.

Brevstemmematerialet kan for Indenrigs- og Sundhedsministeriets regning bestilles hos Schultz Distribution, Herstedvang 4, 2620 Albertslund, tlf. 43 22 73 00, telefax 43 63 19 69, e-post schultz@schultz.dk.

Eventuelle restoplæg af brevstemmemateriale fra folketingsvalget i 2005 eller tidligere folketingsvalg *kan ikke bruges*, men skal kasseres. Det skyldes som tidligere nævnt, at den blå farve på konvolutten til stemmesedlen i det hidtidige materiale adskiller sig for meget fra den blå farve på konvolutten til stemmesedlen i det nye materiale, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet har fået fremstillet til valg til Folketinget efter folketingsvalget i 2005. Brevstemmemateriale beregnet til Europa-Parlamentsvalg, kommunale valg eller folkeafstemninger kan ikke bruges til folketingsvalg.

8.2. Særligt om brevstemmeafgivning på folkeregistrene/borgerservicecentre

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på folkeregistrene.

Enhver vælger, der er forhindret i at møde frem til afstemningen på valgdagen, kan brevstemme på ethvert folkeregister i løbet af de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste hverdag før valgdagen, også selv om denne er en lørdag, jf. lovens §§ 53 og 56.

I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, kan der gives adgang til at brevstemme på alle kommunens borgerserviceafdelinger inklusiv filialer. I de nye kommuner, som er blevet væsentligt større efter kommunalreformen, kan det være hensigtsmæssigt at give vælgerne adgang til at brevstemme flere steder i kommunen, så vælgerne ikke får for lang afstand til et sted, hvor de kan brevstemme.

Folkeregistrene/borgerservicecentre skal mindst et sted i kommunen holde åbent for brevstemmeafgivning i mindst nogle timer den sidste lørdag før fristens udløb, selv om der normalt er lukket om lørdagen. Det vil i øvrigt være hensigtsmæssigt at holde også de øvrige folkeregi-

stre/borgerservicecentre i kommunen åbent nogle timer den sidste lørdag før fristens udløb samt at holde folkeregistrene/borgerservicecentre åbne nogle timer på alle lørdage i de tre uger, hvor der kan brevstemmes.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har ikke fastsat nærmere regler om, hvordan afgivning af brevstemmer på folkeregistrene skal foregå. Brevstemmeafgivningen skal derfor foregå direkte efter lovens regler. Lovens § 61 beskriver fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning således:

»§ 61. Vælgere, der ønsker at brevstemme, skal vise fornøden legitimation til brevstemmemodtageren. Herefter udleveres brevstemmematerialet, jf. § 60.

Stk. 2. På stemmesedlen anføres navnet eller bogstavbetegnelsen for et parti, der har kandidater opstillet i den storkreds, hvor vælgeren er optaget på valglisten. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, der er opstillet i den pågældende storkreds, anføres navnet på kandidaten, eventuelt med tilføjelse af partinavnet eller bogstavbetegnelsen.

Stk. 3. Vælgeren udfylder stemmesedlen uden overværelse af andre og lægger den i konvolutten. Derefter udfylder vælgeren følgebrevet og underskriver dette i overværelse af stemmemodtageren, der attesterer stemmeafgivningen.

Stk. 4. Hvis vælgeren ikke er i stand til at udfylde stemmesedlen eller udfylde og underskrive følgebrevet, skal stemmemodtageren yde den fornødne hjælp, jf. dog stk. 5. Er der ydet hjælp, skal dette fremgå af følgebrevet.

Stk. 5. Hjælp til udfyldning af stemmesedlen kan kun ydes, såfremt vælgeren umiddelbart over for den, der yder hjælp, utvetydigt kan tilkendegive, på hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren ønsker at stemme.

Stk. 6. Konvolutten med stemmeseddel samt følgebrevet lægges i yderkuverten, der sendes til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten. På yderkuvorten skal angives vælgerens navn, fødselsdato og bopæl.«

Det vil være hensigtsmæssigt, at der så vidt muligt indrettes stemmerum på folkeregistrene, hvor vælgeren kan stemme. Et bord eller en pult, der står for sig selv, kan dog også bruges.

Der er ingen bestemmelse om valgagitation ved brevstemmeafgivning, der svarer til lovens §

50, 3. pkt., om valgagitation i stemmelokaler på valgdagen. Det følger imidlertid af almindelige valgretlige grundsætninger om neutralitet med hensyn til de ydre omstændigheder ved valg-handlingens afvikling, at en kommunalbestyrelse som ansvarlig myndighed for afholdelse af brevstemmeafgivning skal sikre, at vælgerne kan stemme uden at blive udsat for nogen form for holdningsmæssig påvirkning umiddelbart inden, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation. Kommunalbestyrelsen skal derfor sikre, at der i de lokaler, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, ikke ligger materiale med nogen form for holdningsmæssig påvirkning i forbindelse med valget, herunder påvirkning, der ikke kan karakteriseres som valgagitation.

Når den enkelte vælger er færdig med at stemme, vil det være hensigtsmæssigt, at brevstemmen (yderkuvert med indhold) lægges ned i en særlig brevstemmekasse i vælgerens påsyn, sådan at én stemmekasse er beregnet til »indenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der ikke skal sendes videre med postvæsenet, mens en anden stemmekasse er beregnet til »udenbys« brevstemmer, dvs. brevstemmer, der skal sendes videre med postvæsenet.

Det vil være hensigtsmæssigt, at alle brevstemmer, der skal sendes med postvæsenet, sendes som A-post. Brevstemmer, der afgives i ugen op til valgdagen, skal sendes som A-post.

Der er ikke nogen regel i loven om, at der skal være to stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på folkeregistrene.

Det vil dog være hensigtsmæssigt, at der er mindst to stemmemodtagere til stede for det tilfælde, at en vælger skal have hjælp til at udfylde stemmesedlen. I så fald kan to stemmemodtagere hjælpe vælgeren ved brevstemmeafgivningen. De stemmemodtagere, der har ydet hjælp, påtegner følgebrevet med »Hjælp ydet til udfyldelse af stemmesedlen«, eller lignende samt deres underskrifter eller initialer. Den ene af stemmemodtagerne attesterer følgebrevet.

I tilfælde, hvor vælgeren ikke er i stand til selv at underskrive følgebrevet, kan vælgeren også få hjælp af to stemmemodtagere. Den ene stemmemodtager skriver i dette tilfælde under på det sted på følgebrevet, der er beregnet til vælgerens underskrift, med sit eget navn efterfulgt af ordet »for« og vælgerens navn, mens den anden stemmemodtager underskriver attesten.

I loven er det forudsat, at vælgeren selv udfylder følgebrevet og yderkuverten, herunder rubrikken på bagsiden. Der er dog intet til hinder for, at stemmemodtageren hjælper vælgeren med - på grundlag af den foreviste legitimation - at udfylde følgebrevet og rubrikken på yderkuvertens bagside med vælgerens fulde navn, fødselsdato og bopæl samt skriver adressen på yderkuverten til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vælgeren er optaget på valglisten (er bopælsregistreret i CPR 15 dage før valgdagen).

Brevstemmeafgivning på folkeregistret kan ske uden for folkeregistrets lokaler, f.eks. på parkeringspladsen ved folkeregistret («vognbrevstemme»). En vælger har dog ikke krav på at kunne brevstemme uden for folkeregistrets lokaler.

I forbindelse med brevstemmeafgivningen skal vælgerne have mulighed for at se fortegnelser over de opstillingsberettigede partier og de kandidater, der er opstillede i storkredsen, så snart disse oplysninger foreligger (8 dage før valgdagen).

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at disse fortegnelser, så snart de foreligger, er tilgængelige for vælgerne ved brevstemmeafgivning på folkeregistret. Se nærmere herom afsnit 6.2., sidste afsnit, og afsnit 6.8.

I forbindelse med brevstemmeafgivningen må stemmemodtagerne ikke give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på. De må ikke oplyse over for uvedkommende, om en vælger har brevstemt eller i øvrigt oplyse noget om en vælgers stemmeafgivning. Se lovens § 62.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., skal vælgeren udfylde stemmesedlen, uden at andre overværer det, og dermed, uden at andre kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning på folkeregistre. Reglen gælder også i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, er til stede i folkeregistret, mens brevstemmeafgivningen finder sted. Reglen gælder, uanset om det er vælgerens ønske, at andre kan se, hvorledes vælgeren har stemt. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at denne regel også overholdes ved brevstemmeafgivning på kommunens folkeregister.

Det er endvidere kommunalbestyrelsen, der afgør, om og i bekræftende fald på hvilke vilkår

pressen skal have adgang til folkeregistret i forbindelse med stemmeafgivningen, jf. afsnit 7.9.

8.3. Særligt om brevstemmeafgivning på sygehuse og i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse

Brevstemmeafgivning på nævnte institutioner gennemføres ved institutionens egen foranstaltning. Nærmere regler om afstemningens tilrettelæggelse og gennemførelse er fastsat i bekendtgørelse nr. 760 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning på sygehuse henholdsvis i bekendtgørelse nr. 757 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i kriminalforsorgens anstalter og arresthusene.

8.4. Særligt om brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at tilrettelægge og gennemføre brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem.

Nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelse nr. 758 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem, og bekendtgørelse nr. 759 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger, hvortil der henvises. Opmærksomheden henledes særligt på den fortegnelse over kommunalbestyrelsens opgaver, som er opregnet i § 3 i de nævnte bekendtgørelser.

8.4.1. Betingelserne for brevstemmeafgivning

For så vidt angår brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger gælder, at enhver vælger, der er optaget i en af de boliger og boformer, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 759 af 26. juni 2007, kan afgive brevstemme i boligen eller boformen. Vælgere, der på grund af sygdom eller manglende færtilighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet, kan brevstemme hjemme, medmindre de har mulighed for at stemme på en af de boliger og boformer, der er nævnt i § 1, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 759 af 26. juni 2007.

Sidste frist for at ansøge om at brevstemme i hjemmet er *kl. 18 tolv dage før valgdagen*. Hvis tolv dage før valgdagen er en lørdag eller søndag, forlænges fristen for at ansøge om at brevstemme i hjemmet til førstkommande mandag

kl. 12. Ansøgningen skal indgives til folkeregistret i opholdskommunen på et særligt ansøgningsskema, der udleveres af folkeregistret. Skemaet kan hentes på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside, der findes på adressen www.im.dk.

Af hensyn til udlevering af ansøgningsskemaet til personer, der måtte henvende sig herom, skal folkeregistret holdes åbent mindst nogle timer umiddelbart inden kl. 18 tolv dage inden valget, medmindre tolv dage før valgdagen er en lørdag eller søndag. I kommuner, hvor folkeregisterfunktionerne varetages i flere afdelinger, herunder i en eller flere borgerserviceafdelinger, skal mindst en af disse afdelinger holdes åbent.

Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at vælgerne på forskellig måde bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og de nærmere betingelser herfor, jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 758 af 26. juni 2007 om brevstemmeafgivning i vælgerens hjem. Kommunalbestyrelsen skal gennem annoncering i de stedlige dagblade eller lokalaviser sørge for, at vælgerne bliver gjort bekendt med muligheden for at brevstemme i hjemmet og om de nærmere betingelser herfor. Kommunalbestyrelsen skal også sørge for, at vælgere, der får personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet eller hjemmesygepleje, og som må antages at opfylde betingelserne for at stemme i hjemmet, får udleveret et ansøgningsskema af den person, der yder den personlige og praktiske hjælp m.v., eller af hjemmesygeplejersken eller en anden aktivt udøvende person fra hjemmesygeplejerskeordningen. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. Den, der udleverer ansøgningsskemaet, skal også hjælpe vælgeren med at udfylde og indsende skemaet, hvis det er nødvendigt.

Brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem kan ske inden for de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste hverdag før valgdagen, også selv om denne er en lørdag. Det vil være hensigtsmæssigt, at brevstemmeafgivning de nævnte steder så vidt muligt først gennemføres på et tidspunkt, hvor fortegnelsen over de opstillede kandidater i vedkommende storkreds foreligger (8 dage før valgdagen). Der henvises til afsnit 6.2., sidste afsnit og afsnit 6.8.

8.4.2. Udpegning af stemmemodtagere

Hvervene som stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem varetages af to tilfornede vælgere, der er valgt af kommunalbestyrelsen, jf. lovens § 55, stk. 2, og afsnit 5.3. ovenfor.

Kommunalbestyrelsen kan dog bestemme, at en af stemmemodtagerne udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, jf. lovens § 55, stk. 2. Kommunalbestyrelsens adgang hertil blev indført ved en lovændring i 2001. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at træffe bestemmelse herom. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at en person udpeget blandt ansatte i kommunens forvaltning som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning kun skal være stemmemodtager bestemte steder, f.eks. i vælgerens hjem, og ikke ved brevstemmeafgivning andre steder. Kommunalbestyrelsen kan også bestemme, at en sådan ordning skal gælde generelt for al brevstemmeafgivning de nævnte steder.

Den stemmemodtager, der udpeges blandt personale ansat i kommunens forvaltning, behøver ikke selv bo i kommunen.

Ved den lovændring i 1989, hvor det blev bestemt, at visse opgaver som brevstemmemodtager skal varetages af tilfornede vælgere, er det tilsigtet, at eventuel hjælp til vælgernes stemmeafgivning på plejehjem m.v. og i vælgerens hjem ligesom ved stemmeafgivning på valgdagen skal gives af to tilfornede vælgere. Ved 1989-lovændringen er det derfor forudsat, at de tilfornede vælgere, der skal fungere som brevstemmemodtagere, bliver udpeget blandt de tilfornede vælgere efter samme principper som de tilfornede vælgere (eventuelt valgstyrrere), der udpeges til på valgdagen at hjælpe de vælgere med stemmeafgivningen, der har brug for det og anmoder herom.

Det vil derfor ikke være i overensstemmelse med forudsætningerne for 1989-lovændringen, hvis der kun udpeges stemmemodtagere ved brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem blandt tilfornede vælgere, der er ansat i kommunens forvaltning, herunder folkeregistret. Brevstemmeafgivningen de nævnte steder må ikke som før 1989-lovændringen gennemføres alene med kommunalt ansat personale som stemmemodtagere.

I dag er der som nævnt ved 2001-lovændrin-

gen åbnet mulighed for, at kommunalbestyrelsen kan bestemme, at *den ene* af de to stemmemodtagere er en person udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning. Den nævnte forudsætning fra 1989-lovændringen gælder fortsat for den anden af de to stemmemodtagere, der skal udpeges blandt tilfornede vælgere, der ikke samtidig er ansat i kommunen.

Bekendtgørelserne nr. 758 og 759 af 26. juni 2007 indeholder en række begrænsninger i, hvem der kan udpeges som stemmemodtager ved brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem. Kandidater til valget kan ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager. Desuden kan personer, der er ansat til at yde personlig og praktisk hjælp m.v. i hjemmet, samt hjemmesygeplejersker og andre aktivt udøvende i hjemmesygeplejerskeordningen ikke udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager i vælgerens hjem eller på de plejehjem m.v. og i ældreboliger, hvor de gør tjeneste. Dette gælder, uanset om vedkommende er ansat i kommunen eller hos en privat leverandør, kommunen har antaget. For så vidt angår brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger gælder den særlige begrænsning, at ansatte i vedkommende institution ikke kan udpeges til at varetage hvervet som stemmemodtager. De nævnte begrænsninger gælder, uanset om de pågældende i øvrigt måtte være valgt som tilfornede eller udpeget blandt personale ansat i kommunens forvaltning.

I tilfælde, hvor begge stemmemodtagere er udpeget blandt de tilfornede vælgere, skal hver af de to stemmemodtagere så vidt muligt være udpeget af forskellige grupper i kommunalbestyrelsen.

8.4.3. Gennemførelse af brevstemmeafgivning

Det er fastsat i bekendtgørelser nr. 758 og 759 af 26. juni 2007, at vælgerne i forbindelse med afgivningen af brevstemme skal have mulighed for at se en fortegnelse over de partier, der er opstillingsberettigede til valget. Vælgerne skal også have mulighed for at se en fortegnelse over de kandidater, der er opstillet i storkredsen, hvis en sådan fortegnelse vel at mærke foreligger, når brevstemmeafgivningen gennemføres (8 dage før valgdagen), jf. sidste afsnit i afsnit 8.4.1. ovenfor. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at stemmemodtagerne får de nævnte fortegnelser. Se afsnit 6.2., sidste afsnit, og afsnit 6.8.

Stemmemodtagerne må ikke i forbindelse med brevstemmeafgivningen give en vælger råd eller opfordring med hensyn til, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren skal stemme på. De må heller ikke fortælle en uvedkommende, om en vælger har brevstemt, eller oplyse andet om en vælgers stemmeafgivning, se lovens § 62.

Det er fastsat i bekendtgørelser nr. 758 og 759 af 26. juni 2007, at pårørende, besøgende eller andre, bortset fra stemmemodtagerne, ikke må være i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted, medmindre vælgeren udtrykkeligt tilkendegiver sit ønske herom. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

Efter lovens § 61, stk. 3, 1. pkt., udfylder vælgeren stemmesedlen, uden at andre ser det, og dermed, uden at andre kan se, hvilket parti eller hvilken kandidat vælgeren har stemt på. Reglen gælder også ved brevstemmeafgivning på plejehjem m.v. og i ældreboliger samt i vælgerens hjem. Reglen gælder også i tilfælde, hvor pårørende eller andre, herunder repræsentanter for pressen, efter vælgerens udtrykkelige ønske herom, er til stede i det lokale, hvor brevstemmeafgivningen finder sted. Vælgeren kan ikke bestemme, at andre skal se, hvorledes vælgeren har stemt. Stemmemodtagerne skal sørge for, at denne regel overholdes.

8.5. Særligt om brevstemmeafgivning på mindre øer, herunder Christiansø

Vælgere, der bor på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan brevstemme på øen over for en eller flere vælgere, som kommunalbestyrelsen har udpeget som stemmemodtagere, jf. lovens § 54, stk. 4, jf. § 55, stk. 3.

På Christiansø kan der brevstemmes hos øens administrator inden for de frister, der i øvrigt gælder for brevstemmeafgivning her i landet.

8.6. Brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart og på danske havanlæg

8.6.1. Brevstemmesteder og -modtagere på Færøerne, i Grønland og i udlandet

Ved folketingsvalg kan enhver vælger ligesom ved andre valg brevstemme på folkeregistrene på Færøerne og i Grønland samt på danske diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlan-

det (ambassader, konsulater m.v.). Der kan også brevstemmes hos en stemmemodtager udpeget af Indenrigs- og Sundhedsministeriet, jf. lovens § 57.

Indenrigs- og Sundhedsministeriet giver forud for hvert valg kommunalbestyrelserne meddelelse om, hvilke personer eller stillingsindehavere der er udpeget som stemmemodtagere i udlandet enten permanent eller alene til det pågældende valg. Stemmemodtagerne i udlandet udpeges enten gennem Forsvarsministeriet eller Udenrigsministeriet.

De permanente stemmemodtagere i udlandet, der er udpeget gennem Forsvarsministeriet, er bemyndiget til at udpege en eller flere personer blandt det tjenstgørende personel til at varetage opgaven som brevstemmemodtager på vegne af vedkommende stemmemodtager ved et bestemt valg. Navnene på de personer, der ved et bestemt valg rent faktisk fungerer som stemmemodtagere i udlandet, indberettes til Indenrigs- og Sundhedsministeriet inden valget.

Nedennævnte personer (stillingsindehavere) er af Indenrigs- og Sundhedsministeriet *permanent udpeget som brevstemmemodtagere* på Færøerne henholdsvis i Grønland.

På Færøerne

- 1) Rigsombudsmanden eller den fuldmægtig ved rigsombudet, som rigsombudsmanden har bemyndiget hertil
- 2) Landfogden
- 3) Sysselmændene

I Grønland

- 1) Forbindelsesofficeren, Thule Air Base
- 2) Stationslederen, Danmarkshavn
- 3) Regionschefen ved Grønlands Lufthavnsvæsen, Narssarsuaq
- 4) Stationslederen, Prins Christianssund
- 5) Stationslederen på Station Nord
- 6) Flyvepladslederen, Constable Pynt
- 7) Chefen for Slædepatruljen Sirius

8.6.2. Brevstemmesteder og -modtagere på danske skibe i udenrigsfart og danske havanlæg

Søfolk og passagerer på danske skibe i udenrigsfart kan brevstemme på skibet, jf. lovens § 58. Skibsføreren eller den, skibsføreren har udpeget, fungerer som stemmemodtager. Der kan

ikke brevstemmes på danske skibe i indenrigsfart.

Personer, der er ansat på danske havanlæg, kan brevstemme på havanlægget, jf. lovens § 58. Dette gælder danske havanlæg både på dansk område og uden for dansk område. Chefen for havanlægget eller den, chefen har udpeget, fungerer som stemmemodtager.

8.6.3. Tidsrum for brevstemmeafgivning

På Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område kan der brevstemmes fra 3 måneder før valgdagen, jf. lovens § 58, stk. 2.

Søfolk på danske skibe i udenrigsfart og deres medsejlende ægtefæller kan dog brevstemme på skibet fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommande folketingsvalg, jf. lovens § 58, stk. 3.

Loven indeholder ingen regler om sidste frist for brevstemmeafgivning på Færøerne, i Grønland, i udlandet, på danske skibe i udenrigsfart samt på danske havanlæg uden for dansk område. Brevstemmerne skal imidlertid være afgivet i så god tid forud for valgdagen, at de kan være sendt hjem og modtaget i kommunen, inden afstemningen på valgdagen begynder kl. 9.

På *danske havanlæg på dansk område* kan der brevstemmes de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste hverdag før valgdagen, også selv om denne er en lørdag, jf. lovens § 58, stk. 4.

8.6.4. Brevstemmematerialet

Brevstemmematerialet er det samme, som bruges her i landet, jf. afsnit 8.1. ovenfor. På Færøerne anvendes dog det særlige brevstemmemateriale, der er fremstillet til brug ved brevstemmeafgivning til folketingsvalg på Færøerne.

8.6.5. Fremgangsmåden ved brevstemmeafgivning

Med hensyn til den praktiske fremgangsmåde ved brevstemmeafgivningen henvises til lovens § 61, samt til afsnit 8.2. ovenfor om brevstemmeafgivning på folkeregistrene.

Den særlige fremgangsmåde ved brevstemmeafgivning på en dansk repræsentation i Tyskland og tidligere tillige i Schweiz, der blev anvendt en overgang, hvorefter vælgeren – efter at brevstemmematerialet var udfyldt på repræsentationen – skulle tage materialet med og selv aflevere